

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΓ'.—1

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 3 ΤΟΥ ΓΕΝΝΑΡΙΗ 1915

ΑΡΙΘΜΟΣ 546

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΙΚΗΤΑΣ ΑΝΤΡΗΣ. Οί τύποι.
ΓΟΥΣΤΑΒΟΥ ΓΚΕΪΓΕΡΣΤΑΜ. Τò βιβλίον του μικροῦ ἀδερφοῦ (Μετάφρ. Κ. Χατζοπούλου).

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. Οί σκλάβοι τῆς γῆς.
BARRY CORNWALL. Τò τραγούδι τοῦ ναύτη (Μετάφρ. Π. Ταγκοπούλου καὶ Γ. Περγιαλίτη).
Π. ΠΑΒΑΙΑΝΗΣ. Σοσιαλισμὸς καὶ πατριωτισμὸς.
ΠΑΝΟΣ ΤΡΑΤΑΣ. Ἀυτὸ ὄμιλιες.
TRILLUSA. Ὁ θάνατος τοῦ λιονταριοῦ (Μετάφρ. Κ. Τρικογλίδη).
Ω. Τò Ἑλληνικὸν μέλλον.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ. — ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ. — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΓΟΥΣΤΑΒΟΥ ΓΚΕΪΓΕΡΣΤΑΜ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ : ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

1.—

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἔβτανε μιὰ φορὰ ἕνας συγγραφέας πὸ ζοῦσε εὐτυχημένος μὲ τὴ γυναίκα του καὶ τὰ τρία παιδιά του. Ἔβτανε τόσο εὐτυχημένος, ὥστε δὲν τὸ ἐννοοῦσε καὶ ὁ ἴδιος καὶ μολταῦτα ἔγραψε πολλὰ βιβλία γιὰ τὴ δυστυχία τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία του δὲν εἶταν ἡ ἀγάπη, οὔτε ἡ πατρικὴ χαρὰ, πὸ τὴν ἔπαιρνε ἀπολοικὰ σὰν ἕνα πρᾶμα τόσο φυσικὸ, σὰ νὰ εἶταν ἀδύνατο νὰ πολλάψουν οἱ γονεῖς ἀπὸ τὰ τέκνα τους ἄλλο παρὰ χαρὰ. Ἡ εὐτυχία του δὲν εἶτανε γιὰτὶ, μὲ ἔλη τὴν πολὺχρονη συζυγικὴ ζωὴ, φώλιαζε πάντα στὸ σπίτι του τὸ σπάνιο ποῦλι, πὸ τὸ λένε ἀνίκητη νιότη. Ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία του εἶτανε τὸ πὸς δὲν ἀπάντησε καὶ δὲ γνώρισε ποτὲ κακί, πὸ νὰ μὴν πιστεῦε πὸς μπορούσε νὰ τὸ νικήσῃ μὲ τὴ δύναμιν καὶ τὴν υγείαν. Τὰ δυστυχήματα, πὸ φοβερίζανε νὰ φανοῦν, εἶτανε σὰν περαστικὰ σύννεφα, πὸ χανόντανε στὸν ὀρίζοντα καὶ ἀφίνανε καθαρότερο τὸν οὐρανὸ του. Ἔτσι πιστεῦε τὸ ὑλάχιστο καὶ αὐτὴ ἡ πίστις εἶταν ἡ πραγματικότης, ἔπου ζοῦσε. Τὴ φτώχεια, πὸ πολεμοῦσε μαζί τῆς ἀδιάκοπα, κατώρθωσε νὰ τὴν κρατῇ πάντα μακριὰ. Ἐνας ἐχθρὸς ὑπῆρχε μόνο, πὸ μαζί του δὲν μπορούσε νὰ μετρηθῇ, καὶ αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς εἶταν ὁ θάνατος.

Κ' ἴσως νὰ μὴν εἶτανε ἡ μικρότερη εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ τὸ πὸς δὲ φοβήθηκε ποτὲ σοβαρὰ, πὸς ὁ θάνατος μπορούσε νὰ βρῇ εἴτε αὐτὸν τὸν ἴδιο εἴτε τοὺς ἀγαπημένους του.

Μὲ τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς μεστῆς ζωῆς ἔγραψε ὁ συγγραφέας αὐτὸς ἕνα βιβλίον πλημμυρισμένο ἀπὸ καλοκαίρινὸ φῶς καὶ μὲ θέμα τὰ δυὸ μεγάλα ἀγόρια του, τὰ παιγνίδια καὶ τὶς διασκέδασες τους, τὰ ἄθλα καὶ

τὶς ἀτυχίες τους. Τὸ βιβλίον εἶτανε μιὰ ἰλιχρὴ χαρὰ καὶ γι' αὐτὸν τὸν ἴδιο καὶ ἔταν μὸς ἔρχεται στὸ νοῦ ἐκεῖνη ἡ ἐποχὴ, μὲλις μπορῶ καὶ τὸ ἐννοῶ πὸς ὁ ἀνθρωπος αὐτὸς εἶμωνα κάποτε γῶ.

Ἄμα τυπώθηκε καὶ δέθηκε τὸ βιβλίον καὶ εἶταν ἔτοιμος νὰ κυκλοφορήσῃ, ὁ συγγραφέας πῆρε μαζί του δυὸ ἀντίτυπα, ἔγραψε στὸ ἕνα τὸνομα τοῦ Οὐλοφ καὶ στὸ ἄλλο τοῦ Σδάντε καὶ τὰ ἔβωσε ἐπίσημα τοῦ καθενοῦ ἀπὸ τὰ δυὸ ἀπαθανατισμένα παιδιά του.

Ὁ Οὐλοφ πῆρε τὸ βιβλίον του καὶ ὁ Σδάντε τὸ δικὸ του. Ὁ Οὐλοφ, πὸ εἶναι φύση πραχτικὴ καὶ δὲν ἔχει καμιά κλίση στὴ φιλολογίαν, λένε πὸς πρώτη φορὰ ἔπιασε καὶ ἀνοῖξε αὐτόρημα βιβλίον. Νομίζω μάλιστα πὸς διάβασε τρία ἑλάκερα κεφάλαια. Ὁ Σδάντε ἔμως διάβασε μεμιάς ἑλάκερο τὸ βιβλίον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος. Καὶ διάλεξε μερικὰ κεφάλαια, ἐκεῖνα πὸ τοῦ ἀρέσανε ξεχωριστὰ καὶ τὰ διάβασε δυνατὰ σὲ ἄλλους, ὅσοι εἶχαν ὀρεξὴ νὰ κούνε. Μ' ἕνα λόγον, ἐκσίλευε μεγάλη ἀγαλλίασιν ὅλο τὸ σπίτι.

Τότε ἔμως ἔτρεχε μετὰ στὶς κάμαρες ἕνα μικρὸ πλάσματάκι. Ἔταν ὁ μικρὸς ἀδερφοῦ τοῦ Οὐλοφ καὶ τοῦ Σδάντε καὶ εἶχε μακριὰ σγουρὰ δλοξάνθη μαλλιά καὶ τὰ πὸ μεγάλα γαλανὰ μάτια, πὸ μπορεῖ νὰ ἔχη ἕνα ἀγοράκι. Τὸν ἔλεγον Σδέν καὶ μὲλις εἶχε κλείσει τὰ δυὸ χρόνια. Νὰ μιλῇ καλὰ δὲν μπορούσε. Μποροῦσε ἔμως νὰ ἐννοῇ.

Ὅταν λοιπὸν τοῦ διάβασε ὁ Σδάντε δυνατὰ ἀπὸ τὸ βιβλίον, τονὲ ρώτησε ἡ μαμὰ :

— Γιὰ ποῖόν λέει τὸ βιβλίον ;

Κ' ἐπειδὴ ὁ Σδέν δὲν ἔξερε τί νὰπαντήσῃ, ἔκαλοῦθησε ἡ μαμὰ :

— Γιὰ τὰ μεγάλα ἀδέρφια σου. Δὲν καταλαβαίνει ὁ Νέννε ;

Νέννε λέγαμε τὸ Σδέν. Εἶχε βρεῖ τόνομα μόνος του, γιατί δὲν μπορούσε νὰ προσφέρῃ τὸ Σ.

— Μὰ τὰδέρφια δὲν τὰ λένε ἔπως λέει τὸ βιβλίο, δοκίμασε νὰ πῆ ὁ Νέννε.

— Τί κουτὸς ποὺ εἶσαι ! εἶπε ὁ Οὐλοφ. Ὁ μπαμπὰς μᾶς λέει ἔτσι.

Τότε ἐνόησε ὁ Σδέν καὶ μὲ μάτια, ποὺ λάμπανε ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησία, ρώτησε :

— Δὲ λέει τίποτε γιὰ τὸ Νέννε ;

Ὁ πατέρας, ποὺ μπήκε μέσα στὸ μεταξύ, σήκωσε τὸ μικρὸ ψηλά ὡς τὸ ταβάνι, τὸν κατέβασε πάλι καὶ τοῦ εἶπε :

— Τί νὰ πῆ γιὰ ἓνα μαῖμουδάκι, ποὺ εἶναι τόσο μικρὸ ἀκόμα καὶ δὲν ἔκαμε τίποτε ;

Μὰ ὁ Σδέν δὲν ἔμεινε εὐχαριστημένος. Ἄνοιγε τὰ μεγάλα γαλανὰ μάτια του ὅσο πλατύτερα μπορούσε, ἔδινε φιλιὰ μὲ τὸ μικρὸ ρόδινο στόμα του, ἔδαζε ὅλα τὰ δυνατά του. Ἦθελε καὶ αὐτὸς ἓνα βιβλίο.

— Μὰ ὁ Νέννε δὲν ξέρει νὰ διαβάσῃ.

Ὁ λόγος αὐτὸς δὲν τοῦ ἔκαμε καμμιάν ἐντύπωση. Ἔτρεχε πέρα δῶθε στὶς κάμαρες καὶ τὸ μικρὸ του ζωηρὸ πρόσωπο εἶταν κατακόκκινο. Ὁ Οὐλοφ πῆρε βιβλίο, ὁ Σδέντε τὸ ἴδιο. Γιατί νὰ μὴν πάρῃ καὶ ὁ Σδέν ;

Ἄδύνατο νὰ γίνῃ διαφορετικά. Ὁ συγγραφέας δὲν εἶχε πρόχειρο ἄλλο ἀντίτυπο. Ἐφερε ἢ μαμὰ τὸ δικό της καὶ ἀφοῦ σήστηκε καλὰ τὸνομά της, ὁ μπαμπὰς ἔγραψε στὸ βιβλίο :

Τοῦ μικροῦ Νέννε—ὁ μπαμπὰς.

Καὶ τότε ἤσυχασε ὁ Σδέν.

Δηλαδή φάνηκε πὼς ἤσύχασε. Γιατί δὲ ζήτησε περσότερα. Γύριζε μόνο ὀλόγυρα καὶ διάβαζε στὸ βιβλίο. Μπορούσε νὰ διαβάξῃ καὶ ἀποπάνω καὶ ἀποκάτω, κρατούσε τὸ βιβλίο πότε ὀρθὰ πότε ἀνάποδα καὶ διάβαζε τόσο δυνατά, ποὺ ἀντηχοῦσε ὅλο τὸ σπίτι.

Τέλος κάθησε λίγες στιγμὲς μόνος του καὶ συλλογιζότανε. Ἐπειτα ἔτρεξε ἄξαφνα τόσο γρήγορα, σὰ νὰ εἶχε βιά νὰ φτάσῃ ὅσο μπορούσε πρωτίτερα ἐκεῖ ποὺ ἤθελε. Πῆγε ἴσια στὴν κάμαρα τοῦ μπαμπᾶ, ὅπου καθότανε κείνος πνιγμένος στοὺς καπνοὺς. Μαζεύτηκε ἔτσι ὥστε νὰ χωρέσῃ ἀνάμεσα τῆς καρέκλας καὶ τοῦ τραπέζιου. Κ' ἔπειτα ἔβγαλε τὸ κεφάλι καὶ προσπαθοῦσε νὰ εἶ τὸν μπαμπᾶ στὰ μάτια.

— Τί εἶναι Σδέν ; ρώτησε ὁ μπαμπὰς, ποὺ δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἐνοχλοῦν.

Ὁ Σδέν ἔμως δὲν ἤσύχαζε, ἀν ὁ μπαμπὰς δὲν παραμέριζε τὸ κάθισμα ὥστε νὰ μπορέσῃ νὰ περάσῃ.

Τότε μπήκε ἀνάμεσα στὰ γόνατα τοῦ μπαμπᾶ, τὸν κοίταξε κατάματα καὶ εἶπε σιγαλά, μὰ σταθερά :

— Ὁ μπαμπὰς νὰ γράψῃ ἓνα βιβλίο μόνο γιὰ τὸ Νέννε.

— Τί ; ρώτησε ὁ μπαμπὰς.

— Ὁ μπαμπὰς νὰ γράψῃ ἓνα βιβλίο μόνο γιὰ τὸ Νέννε, ξαναεἶπε τὸ μικρὸ ἀδερφάκι δυνατότερα τώρα. Τότε ἐνόησε ὁ μπαμπὰς.

Ὁ μικρὸς εἶχε θυμώσει γιατί δὲν τὸν ἀνάφερε τὸ

βιβλίο καὶ αὐτόν. Ὅσο μικρὸς καὶ ἀν εἶταν, ἤθελε δικαιοσύνη. Ὅσο μικρὸς καὶ ἀν εἶταν, εὕρισκε ἴσως πὼς εἶχε καὶ κείνος τὰ ἴδια δικαιώματα στὸν πατέρα μαζὶ μὲ τὰλλα ἀδέρφια καὶ ὅσο μικρὸς καὶ ἀν εἶταν, ἤξερε πὼς ἔπρεπε νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὸς τὴ θέση του ἐκεῖ ποὺ εἶτανε ὁ μπαμπὰς, ἢ μαμὰ καὶ τὰδέρφια.

Κοίταξε τὸν μπαμπᾶ ἐρωτηματικὰ μὲ τὰ μεγάλα μάτια του καὶ μὲ τόση ἠέρμην, σὰ νὰ εἶτανε ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου.

— Σοῦ ὑπόσχασα. θὰ γράψω καὶ γιὰ σένα ἓνα βιβλίο.

— Μόνο γιὰ τὸ Νέννε, ξαναεἶπε ὁ μικρὸς δίνοντας νὰ ἐνοηθῇ καθαρὰ πὼς αὐτὸ εἶταν τὸ σπουδαιότερο.

— Μόνο γιὰ τὸ Νέννε, ἀπάντησε σοβαρὰ ὁ μπαμπὰς.

Ὁ μικρὸς ἔφυγε. Ἐτρεξε καὶ ἔφερε τὸ νέο ὡς τὴν κουζίνα καὶ ἔμεινε ἱκανοποιημένος τέλεια τὴ στιγμὴ αὐτή.

Ὁ μικρὸς δὲν ἔπαψε νὰ τὸ θυμίζῃ. Μὰ ἓνας συγγραφέας εἶχε νὰ γράψῃ πολλά. Ἀν μπορεῖ νὰ βρῇ πάντα τὴν ὄρεξη νὰ γράψῃ γιὰ ἓνα μικρὸ σγουρόμαλλο ἀγοράκι, ποὺ δὲν εἶχε κάμει στὸν κόσμον ἄλλο τίποτε παρὰ νὰ τρέχῃ πέρα δῶθε καὶ νὰ σκορπίξῃ σὲ ὅλους τὴ χαρά. Καὶ στὴν ποίηση, ἔπος καὶ στὴ ζωὴ, οἱ μικροὶ πρέπει νὰ περιμένουνε, γιατί οἱ μεγάλοι δὲν τοὺς ἀφίνουνε νὰ περάσουν πρὶν ἔρθῃ ἡ σειρά τους.

Γι' αὐτὸ ὁ μικρὸς ἀδερφός ἔπρεπε νὰ περιμένῃ ὡς τὰ σήμερα τὸ βιβλίο του. Τώρα καὶ γὼ εἶμαι ἄλλος καὶ ὅλα γύρω μου εἶναι νέα. Ὁ μικρὸς βέβαια δὲν ἤξερε τί μὲ ζήτησε, ὅπως καὶ γὼ δὲν ἤξερα τί ὑποσχέθηκα.

Ὅμως ἀκούω μὴ φωνὴ νὰ μὲ κάλῃ νὰ κρατήσω τὴν ὑπόσχεσή μου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1.

Ὁλάκερο τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι βιβλίο τοῦ θανάτου καὶ ὅμως μοῦ φαίνεται πὼς μιλεῖ περσότερο γιὰ εὐτυχία παρὰ γιὰ δυστυχία. Γιατί δυστυχία δὲ λέγεται νὰ χάσῃ κανεὶς ὅ,τι τοῦ εἶναι ἀγαπημένο, δυστυχία εἶναι νὰ τὸ μολύνῃ, νὰ τὸ διαφτεῖρῃ, νὰ τὸ παραμορφώσῃ. Καὶ ὑπάρχει ἓνα μυστικόν, ποὺ ἔπρεπε νὰ ζήσω πολὺ πρὶ νὰ τὸ γνωρίσω. Ἡ ἀγάπη δὲ μένει ποτὲ στάσιμη. Ἡ θὰ δυναμώσῃ ἢ θὰ μικρύνῃ μὲ τὸν καιρὸ. Καὶ μπορεῖ νὰ φέρῃ πόνο, ἔχει μόνο στὴν πρώτη περίστασιν. Ἡ δυνατότερη ἀγάπη εἶναι κείνη ποὺ φέρνει πόνο. ἴσια ἴσια γιατί γίνεται πάντα δυνατότερη.

Μὰ θέλω νὰ τὰ ἱστορήσω ἐξαρχῆς καὶ νὰ διηγηθῶ ὅλα ὅσα κλείνει τὸ βιβλίο αὐτό, ὅπως διηγούνται ἓνα ὄνειρο. Κι ὅσο καὶ ἀν φαίνεται παράξενο στὴν ἀναγνώστη—ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτες ἄλλο παρὰ τὸ βιβλίο, ποὺ μὲ παρακάλεσε νὰ γράψω ὁ μικρὸς ἀδερφός.

Ἔταν ὄνειρο πὼς ἐρωτεύτηκα, πὼς παντρεύτηκα

καί πώς ἀπόχτησα παιδιά ; Εἶταν ὄνειρο πῶς; στάθηκα εὐτυχημένος καὶ δυστυχημένος ἕσο δὲ λέγεται ; Εἶταν ὄνειρο, ἢ τὰ ἐξῆρα ἔλα αὐτά, ἔλα αὐτὰ ποὺ φαίνονται νὰ μοῦ σκεπάζουν κάθε ἄλλο περιστατικὸ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, ποὺ εἶδα στὸν ὀρίζοντά μου ;

Τώρα μοῦ φαίνεται πῶς; στέκω μ' ἕναν ἀκατανόητον τρόπο — ὄχι: ἀπάνω, κάθε ἄλλο πικρὰ ἀπάνω — ἀλλὰ μικρὰ ἀπὸ ἔλα αὐτὰ καὶ τὸ μῦθό μου μὲ φτάνει εἶναι ἕνας τόνος εὐλαβητικὸς καὶ τόσο ἐκστατικὸς, ποὺ οὔτε αὐτὴ ἢ μουσικὴ δὲ θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἐκφράσῃ μ' αἰσθητὸν τρόπο. Ναι, μόνον ἔταν θὰ ἔχω γραμμένο πῶς ἐκείνο ποὺ τώρα ζητᾷ τὸ δρόμο τοῦ ἀπάνω στὰ γραφὰ φύλλα, ποὺ ἴσως μὴ μέρη γίνουσε βιβλίον, μόνον τότε ἐλπίζω πῶς; ἢ ἔβια ἢ εὐιγγρη θὰ μπορέσῃ νὰ μοῦ δώσῃ τὸ κλειδί γιὰ νὰ λύσω τὸ αἰνίγμα, ποὺ μὲ βραχνίζει καὶ μὲ ἀνησυχεῖ τώρα : τί ὀρθογώνια εἶτανε στὴ ζωὴ μου ὄνειρο καὶ τί πραγματικότητά.

Γιατί δὲν εἶναι μόνον ἡ λύπη ποὺ μὲ σφίγγει. Εἶναι μαζὶ κ' ἡ ἀπορία γιὰ κείνα ποὺ ἔχουν γίνεῖ, ἢ ἔβια ἀπορία ποὺ σαλεύει στὸ βάθος κάθε συνειδητῆς ζωῆς.

Τὴ στιγμή αὐτὴ θυμοῦμαι πῶς; ἕνα βράδι μπήκα στὴν κάμαρα τῆς γυναίκῃς μου καὶ τὴ βροῦκα νὰ κἀθεται συλλογισμένη μ' ἕνα βιβλίον ἀνοιχτὸ μπροστά της. Διάβαζε στὸ βιβλίον καὶ τὸ πρόσωπό της φαίνότανε δυσσαρστημένο.

Ἐσκυψα ἀπάνω ἀπὸ τὸν ὄμο της καὶ εἶδα πῶς; τὸ βιβλίον ποὺ διάβαζε εἶταν ἡ Γραφή. Εἶταν ἀνοιχτὴ στὸ πρῶτο βιβλίον τοῦ Μωϋσῆ κι ἔταν τὴ ρώτησα τί διάβαζε, μοῦ εἶδειξέ μόνον τίς δύο σειρές, ποὺ μοῦ φαίνεται πῶς; τίς βλέπω ἀκόμα στὴν κάτω ἄκρη, τῆς σελίδας. Καὶ διάβαξα τὰ λόγια :

«Κατηραμένη ἢ γῆ ἕνεκα σου. Μὲ πόνους νὰ γεννηθῆς τὰ τέκνα σου.»

— Δὲν εἶναι φριχτό ; μοῦ εἶπε. Δὲ θυμοῦμαι νὰ γέννησα μὲ πόνους. Δὲν τὸ σκέφτηκα ποτέ.

Σηκώθηκε καὶ πήγε σ' ἕνα κρεβάτι, ποὺ εἶταν πλάι στὸ δικό μου, κ' ἔσκυψε ἀπάνω ἐκεῖ σ' ἕνα στοργαλὸ, ὁρσορὸ προσώπια, ποὺ κοιμότανε καὶ ποὺ τὰ χεῖλα, του σαλεύανε, σὰ νὰ βυζαίνανε στὸ μητρικὸ στῆθος.

— Σὲ γέννησα μὲ πόνους ; εἶπε σὰ νὰ μιλοῦσε μόνον της. Ὅχι, μὲ χαρὰ κι ἀγαλλίαση, μὲ χαρὰ τόσο μεγάλη, ποὺ δὲν τὴ γνώρισα ποτέ ὡς τότε.

Μ' ἔγυρε στὸν καναπέ κ' ἔγυρε τὸ κεφάλι της στὸν ὄμο μου καὶ στρωμάχτηκε κοντά μου, σὰ νὰ ζητοῦσε νὰ βρῇ αὐτοῦ προστασία ἀπ' ἔλα τὰ δεινὰ καὶ τοὺς πόνους τοῦ κόσμου. Χωρὶς νὰλλάξῃ θέσιν, ἀπλωσε τὸ χέρι της κ' ἔκλεισε τὸ βιβλίον.

Εἶναι ἕνα μωρὸ βιβλίον, εἶπε. Δὲν μπόρεσα νὰ τὸ νοιώσω ποτέ.

— Μωρὸ δὲν εἶναι, τῆς εἶπα μὲ χαμόγελο.

— Ἐσὺ τὸ εἶπες, εἶπε κι ἀνασηκώθηκε.

— Ἐγὼ ; Ποτέ !

— Ἐ, τότε θὰ εἶπες κάτι ἄλλο.

Ἐγυρε πάλι κάτω.

— Δὲ θυμοῦμαι. Ξέρω μόνον πῶς; θέλω νὰ συλλογίζομαι ἔπως καὶ σὺ, νὰ πιστεύω ὅ,τι καὶ σὺ. Γιατί κανεὶς δὲν εἶναι σὰν ἐσέ, κανεὶς στὸν κόσμον.

Σὲ τέτοια λόγια δὲν μπορεῖ νὰπαντήσῃ κανένας ἄντρας. Δὲ χρειάζεται νὰ τάποκροῦσῃ, γιατί δὲν εἶναι σὰ θυμίαμα στὴ ματαιοδοξία. Ἐρχονται σὰ χάδι, εἶναι ἔτσι ἔπως ἕνας ἄντρας κοιτάζει τὴ γυναῖκα του καὶ τῆς λέει : «Γιὰ μένα δὲν ὑπάρχει ἄλλη γυναῖκα ἀπὸ σέ.» Ἡ γυναῖκα μου ἔπειτα ἀπὸ μὴ σιγῆ τόσο μικρῆ, ποὺ μόλις τὴν παρατήρησα, ἔξακολούθησε :

— Βέβαια δὲ σ' εὐχαρίστησα ἀκόμα γιατί μ' ἔβαθες νὰ πιστεύω ὅ,τι πιστεύεις καὶ σὺ, ὅμως χαίρομαι γι' αὐτό. Δὲν μπορεῖς νὰ τὸ αἰστανθῆς ποτέ. Κάθε μέρη ποὺ περνᾷ μὲ κάνει πλουσιότερη. Κάθε ὥρα μοῦ φαίνεται γαμάτη ἀπὸ τὴν εὐτυχία μου. Μοῦ εἶναι τόσο παράξενο νὰ συλλογίζομαι τώρα, πῶς; μὴ φορὰ ἔταν εἴμουνα πολὺ νεώτερη, π.θυμοῦσα νὰ πεθάνω γιὰ νὰ πάω στὸν οὐρανόν. Τί νόημα εἶχε αὐτὸ καὶ τί ποθοῦσα ; Μοῦ φαίνεται πῶς; τὸ λησμόνησα, σὰ νὰ μὴ στάθηκε ποτέ. Τὸ μόνον, ποὺ κάποτε πρωτίτερα τὸ αἰστανόνομα βραδιά, εἶτανε τὸ πῶς; δὲ θὰ ξαναέβλεπα ποτέ τὸν πεθαμένον πατέρα μου. Τώρα ὅμως μοῦ φαίνεται πῶς; δὲν ἔχω ἄλλον πόθο παρὰ νὰ ζῶ μὲ σὲ καὶ τὰ παιδιά. Ἦθελα νὰ μὴν ὑπῆρχε ἄλλο τίποτε ἀπὸ τὴ ζωὴ ποὺ ἔχουμε νὰ ζήσουμε σὺ καὶ γώ. Θέλω νὰ ζήσω μαζὶ σου ὅσο νὰ μεγαλώσουν τὰ παιδιά καὶ νὰ ποκατασταθοῦν. Ἐπειτα νὰ γεράσουμε μαζὶ — ἐσὺ καὶ γώ — τίποτε; ἄλλο δὲν μπορῶ νὰ στοχαστώ.

— Δὲν πιστεύεις πῶς; μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ κάποια ἄλλη ζωὴ ; ρώτησα.

Κούνησε τὸ κεφάλι κἀντας ζωηρὴ χειρονομία.

— Ὅχι, φώναξε, δὲ θέλω τίποτε; ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ὑπάρχει. Θέλω νὰ κοιμηθῶ μὴ μέρη στὴ γῆ, κάτω ἀπὸ ἕναν ἀνθρωπαρμένο σωρὸ χῶμα. Αὐτὸ εἶναι ἔλα ὄλο ἐκεῖνο ποὺ θέλω καὶ γι' αὐτὸ παρακαλῶ τὸ θεὸ κάθε βράδι.

Κάθε βράδι ἔκανε τὴ δέησή της στὸ θεὸ κι ἔμως δὲν πίστευε στὴν ἀθανασία. Τὸ ἤξερα καὶ παραξενεύτηκα πάλι μ' αὐτὸ τὸ χαρακτηριστικὸ της αἰνίγμα, ποὺ γιὰ κείνη εἶτανε μόνον μὴ φυσικὴ πραγματικότητά. Τῆς χάρδεψα τὸν ὄμο γιὰ νὰ τῆς δείξω πῶς; ἀκούσα κ' ἐννόησα, αὐτὴ ἔμως ἀλλάζοντας ἀπότομα θέμα, ρώτησε :

— Πιστεύεις ἐσὺ τίποτε; ἄλλο :

— Οὔτε πιστεύω, οὔτε δὲν πιστεύω.

Ἐκνεῖπε τὰ λόγια μου ὀλοῦδῶδους χωρὶς τόνο, ἀν καὶ τὰ εἶχε ἀκούσει πολλές φορές πρωτίτερα, τὰ ξαναεῖπε σὰ νὰ κλείνανε κάτι ἀκατανόητο καὶ φώναζε ἄξαφνα :

— Τότε ἔχεις ἀλλάξει.

— Δὲν τὸ πιστεύω.

— Ναι, ἔχεις ἀλλάξει. Ἄλλοῦ πῶς; εἶτανε δυνατὸ νὰ πιστεύω πῶς; ἢ ζωὴ τελειώνει μὲ τὸ θάνατο ; Ἐσὺ μοῦ τὸ ἔμαθες. Γιατί τώρα δὲ θέλεις νὰ πιστεύῃς ὅ,τι πιστεύω καὶ γώ;

Με τὰ λόγια της αὐτὰ μοῦ πέρασε στὸ νοῦ μιὰ θύμηση. Τὴν εἶδα νὰ περπατᾷ μαζί μου σ' ἓνα στενὸ μονοπάτι κάτω ἀπὸ τὴς φωτεινὲς σημύδες τῶν βραχόνων. Ἀπάνωθι μὰς φεγγαβολοῦσαν τᾶστρα τούρα νοῦ καὶ στὰ πόδια μὰς ἔτρεμε στὴ χλόη τὸ θαμπὸ ἀντιφέγγισμα ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς πρώτης καλοκαιρινῆς κατοικίας μὰς. Νόμιζα πὼς ἄκουγα ἀκόμα τὰ λόγια, πού ψιθυρίζαμε ἀναιμεταξὺ μὰς στὴν ἡσυχία τοῦ βραδείου, λόγια γιὰ τὴ ζωὴ καὶ γιὰ τὸ θάνατο, γιὰ τὸ θεὸ καὶ γιὰ τὰ μέλλοντα, λόγια πού παίρνανε σοβαρότητα καὶ φλόγα ἀπὸ τὸ πρώτο ἐρωτικὸ μεθύσι μὰς. Θυμήθηκα πὼς εἶχε πέσει σὲ βαθειὰ θλίψη καὶ σιωπὴ, ἐνῶ συλλογιζόταν τὴν ἀπάντησή μου. Κι ἔταν τώρα μοῦ ἦρθε αὐτὴ ἡ ἀνάμνηση τόσο καθαρά, ὅσο δὲν μπορούσε νὰ τὸ ἀποδώσουνε τὰ λόγια, μοῦ φάνηκε πὼς ἐκείνο, πού εἶχα πει τότε, τῆς ἔκαμε μιὰν ἐντύπωση διαφορετικὴ παρὸτι εἶταν τὸ νόημά μου κ' ἐνοιῶσα στὴν καρδιά μου μιὰ κεντιὰ, σὰ νὰ τῆς ἔκαμα κακὸ δίχως νὰ τὸ θέλω.

Μ' ἔκοψε λέγοντας :

— Δὲν μπορῶ νὰ τὸ ἐννοήσω αὐτό: Οὔτε νὰ πιστεῦω, οὔτε νὰ μὴν πιστεῦω! Ἡρέπει νὰ κάνω ἓνα ἀπὸ τὰ δύο.

Πρόφερε τὰ λόγια αὐτὰ μὲ τέτοιον τόνο, σὰ νὰ μὲ παρακαλοῦσε νὰ μὴν τῆς φέρω ἀντίρρηση. Καὶ δὲν τῆς ἔφερα. Κράτησα μόνο, μέσα μου τὴν ἀνάμνηση τοῦ φωτεινοῦ νηπιῦ τῆς νιότης μὰς καὶ παραξενεύομυνα πού νόμιζα πὼς ἔδλεπα ἄλλην τὴν ὥρα τᾶστρα ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ φύλλα τῶν σημύδων.

Ἐνῶ μιλούσαμε, ἡ γυναίκα μου σηκώθηκε καὶ στεκόταν πάλι κοντὰ στὸ μικρὸ κρεβάτι. Ἐκεῖ πού μιλούσαμε, παρατήρησε πὼς ὁ μικρὸς εἶχε κουνιθεῖ. Τὸν ἐσῆκωσε, τὸν πήρε στὰ χέρια της μὲ κείνον τὸ σίγουρο προσφυλαχτικὸ τρόπο, πού τὸν γνωρίζουν ομιλήτερες μόνο καὶ τὸν ἔφερε στὸ στήθος της. Τὸ πρόσωπό της ἔλαμπε ἔταν εἶδε κ' αἰσθάνθηκε πὼς ὁ μικρὸς βύζαινε τὸ γάλα της μὲ κείνη τὴν ἀπερίγραφη γαλήνη, πού εἶναι τὸ προνόμιο τῶν παιδιῶν.

Ἡ πρωτιτερινὴ ὁμιλία μὰς καὶ κείνο, πού ἔδλεπα τώρα, σμίξανε τόσο πρᾶξενα καὶ γίναν ἓνα στὸ αἴτημά μου καὶ θυμήθηκα τὰ λόγια, πού γίνανε ἀφορμὴ τῆς σύντομης ὁμιλίας μὰς. Πολλὴ ὥρα καθισμένος ἐκεῖ συλλογιζόμυνα ἐκείνο πού ἤθελα νὰ πῶ. Συλλογιζόμυνα τὰ σκληρὰ λόγια : «Κατηραμένη ἡ γῆ ἔνεκα σοῦ». Τὸ αἴτημα ἐκείνου πού εἶχα καὶ κείνου πού ἔδλεπα μοῦ εἶταν τόσο δυνατό, ὥστε φοβόμυνα νὰ μιλήσω, γιὰ νὰ μὴν προδώσω τὴ συγκίνησή μου μὲ δάκρυα. Καὶ προσπαθοῦσα νὰ κρατήσω κιόλας τοῦς συλλογισμούς μου νὰ μὴν παρουν τὴ μορφὴ τοῦ λόγου, γιὰ νὰ μὴ φανῶ αἰσθηματικὸς στὴ γυναίκα μου.

Ἰέλος πῆρα τὴ Γραφή καὶ τὴν ἔβαλα στὴν ἄκρη.

— Ἐσὺ ἔχεις δίκιο, εἶπα κι ὁ τραχὺς λόγος ἔχει αἶδιο. Ἐπρεπε νὰ λέγῃ: «Εὐλογημένη ἡ γῆ ἔνεκα σοῦ».

Καὶ λέγοντας αὐτό, γονάτισα κι ἀκκούμενησα τὸ μέτωπό μου στὴ γυναίκα μου καὶ στὸ παιδί μου. Καὶ

κείνη μὲ τὸ χέρι, πού τῆς ἔμενε λεύτερο, μοῦ χάδεψε τὰ μαλλιά.

Ἦ εἴμαστε νέοι τότε, νέοι καὶ πολὺ εὐτυχημένοι.

2

Δὲν ἀνάφερα ὡς τώρα τὸνομα τῆς γυναίκός μου καὶ μοῦ εἶναι ἀκόμα δύσκολο νὰ τὸ κάμω. Στους στοχασμούς μου τὴν ὀνομάζω κάποτε Μινιόν, γιὰτὶ μόνο μ' αὐτὸ τὸνομα μπορῶ νὰ τὴ δῶ ἔτσι: ὅπως ἦρθε κ' ἔφυγε. Ποῦ ξέρω κιόλας ἂν τώρα εἰκονίζω αὐτὴν τὴν ἴδια ἢ τὴν ἀνάμνηση πού ἄφησε; Γιατὶ ἔνας ἄνθρωπος εἶναι πράγματις ὅπως φαίνεται σὲ ἑσους δὲν τὸν εἶδαν ἔτσι, καθὼς μπορεῖ καὶ τὸν βλέπει ἔσως ἓνας μόνο; Δὲν εἶναι πολὺ περισσότερο στὸ βάθος του μόνο ἐκείνο πού μένει, ἅμα χαθῆ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ τὸ τυχαῖο; Καὶ δὲν εἶναι δυνατό, ἐκείνο πού μερικὸι τὸνομάζουν ἐξιδανικέψη νὰ εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐσωτερικὴ ομοιότητα, πού θὰ γίνῃ κάποτε τὸ ἀληθινὸ ἐγὼ μὰς, ὄρατὸ ἀπ' ὄλους μόνο σ' ἓναν κόσμο ἄφραστο στὴν ἀνθρώπινη ματιὰ;

Ἔτανε μικρόσωμη καὶ λιγνὴ, καὶ τὴν πρωτοεἶδα στὸ δρόμο, σὲ μιὰ σύσταση, τῆς στιγμῆς κάτω ἀπὸ τὴ λάμπη ἑνὸς φαναριοῦ. Ἄμα χωριστήκαμε, μοῦ μέναμε στὴν ἀνάμνηση τοῦ μάτια παράξενα μεγάλα καὶ βαθειά. Περσότερα δὲ θυμόμυνα, παρὰ μόνο μιὰ τραχηλιά ἀπὸ μαύρη γούνα, ἓνα ζευγάρι μαύρα μακριὰ γάντια καὶ τὸ σφύξιμο ἑνὸς χεριοῦ, πού ἔδινε τὴν ξαφνικὴ καὶ δυνατὴ ἐντύπωση ἑνὸς κατὶ ἄχρυσου, ἀληθινοῦ καὶ γεμάτου εὐκρίνειαι. Ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ τῆς δὲ μοῦ ἔμεινε στὸ νοῦ ἄλλο τίποτε, τόσο πού ἔπειτ' ἀπὸ λίγες μέρες πέρασα κοντὰ τῆς χωρὶς νὰ τὴ γνωρίσω. Κι ὅμως αὐτὰ τὰ μάτια δὲ μ' ἀφάναν ἡσυχῶ. βγαίνανε πάντα μπροστὰ στὴ φαντασία μου ἀτραπτερὰ καὶ μελαγχολικὰ, κρύδοντας κατιτὶ λαχταριστὸ κ' εὐλαβητικὸ μαζί. Ἄν καθρεφτίστανε ποτὲ τοῦ μάτια μιὰ ψυχὴ, εἶταν τὰ δικὰ τῆς μάτια.

Ἦταν συλλογιζομαι ἔλη τὴ ζωὴ, πού ἔζησα μὲ τὴ γυναίκα μου, βρισκω πὼς σὲ ὅλα τὰ διαφορετικὰ της, στάδια κανεῖς ἄλλος δὲ μὲ δίδαζε, ὅπως αὐτὴ, νὰ φυλάξω τὸ θρησκευτικὸ αἴτημα. Ὡστόσο δὲν τὴν ἄκουσα ποτὲ νὰ προσφέρῃ τὴ λέξη θρησκεία καὶ θὰ μπορούσε νὰ γελᾶτῃ κανεῖς μαζί της συγχύζοντας τὸν Ἄβραάμ μὲ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο. Ὅλα ὅμως ἔτα ἀγγίζε μὲ τὴ σκέψη της ἢ μὲ τὸ αἴτημα, τῆς γινόντανε ἱερὰ μ' ἓνα ξεχωριστὸ τρόπο. Ἡ ψυχὴ της εἶταν ἔλη τρυφερότητα κ' ἡ ζωὴ, πού ἤθελε νὰ ζήσει, εἶτανε μιὰ γιορτὴ, ἔπου τὸ αἴτημα γιὰ τὴν ἀξία καὶ τὴν ἱερότητα τῆς ζωῆς δὲν μπορούσε νὰ ὑποφέρῃ παραφωνία. Ὅλα ὅμως ἔσα μέσα της εἶτανε δυνατό καὶ ζωντανά, εἶτανε μαζί κι ἀστενικὰ κ' εὐκολόσπαστα. Στὰ βάθη τῆς ψυχῆς της φώλιαζε μιὰ λατρεία πρὸς τὸ τέλειο, πού δὲν μπορούσε νὰ ὑποφέρῃ τὴ ζωὴ, γιὰτὶ νόμιζε πὼς ἔσταχε σὲ βαθμίδα ψηλότερη ἀπὸ αὐτὴ.

(Ἀκολουθεῖ)

ΟΙ ΣΚΛΑΒΟΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἀποσταμένοι γείραμε στὰ πέτρινα πεζούλια
κάτου ἀπ' τὴ βάρυπνη σκυιά, ὡς μᾶς ἀρέσει πάντα,
γυμνώνοντας τὸ στήθος μας γιὰ νὰ τὸργώσῃ ὁ μπάτης.
Παρέκει τὰ καματερά στὸ σταῦλο ἀγομασᾶνε,
τὰ μούρτζινα ἄτια ἀναπηδοῦν, τᾶσπρα φαρῖα φρουμιά-

[ζουν,

καὶ τὰ στυλιὰ λακίσουνε μακριὰ λαφροπατῶντας.

Ἄπ' τὴν καϊκόκοψη ζυγιά τὸ λαγαρὸ φεγγάρι
μὲ τᾶσπρογάλαξο του φῶς βουνά καὶ κάμπους σιμίγει
κ' ἔρχεται ὁ ἴπνος σίδερα στὰ πάντα νάπιθῶσῃ.
Γύρω ἀπ' τὴν τάβλια τοῦ κρασιοῦ κ' ἀπόξω ἀπ' τὰ κα-

[λῆβια

συμμαζωμένη ἢ ἀργατιά, μὲ τὴν ἀδρὴ φωνή της
σὺν τὰ γερά τὰ χέρια της, τὸ ρίχνει στὸ τραγοῦδι.

Ἐκεῖ οἱ πεντάρφανοι ὀργωτῆς κ' οἱ φτωχομάχοι σκιά-

[φτες,

οἱ θεριστάδες, λεβεντιά, οἱ δουλευτῆς καλλοῦργοι,
κ' οἱ ξευγολάτες, ὅλοι νοῖοι μὲ τὴν καρδιά ἀπλωμένη.
Κ' εἶν' τὸ τραγοῦδι γιὰ χαρά, γι' ἀγάπη, γιὰ κοράσι
πῶχει τὰ χεῖλια τῆς αὔγῆς καὶ τὰ μαλλιά τῆς νύχτας,
πῶχει τὸ γλυκοσάλεμα σὺν τᾶλαφρὸ μπαϊράκι,
πῶχει δεμένο τὸ κορμὶ σὺν τὸν καρπὸ ἀπ' τὰμπέλι,
γλυκὸ τὸ στόμα γιὰ φίλὶ καὶ κοντιλένια μέση.

« Ἄς εἶν' ἡ ἀγάπη μας βρεσιά, νὰ καίη καὶ νὰ πυρῶνῃ,
σὺν τὸ βαμένο τὸ κρασί ποῦ ἀνατραλά τὰ φρένα
καὶ κίλιο νὰ μῆς καταλύῃ σὺν τῇ βελόνα τοῦ ἥλιου
ποῦ θλίβει μας ὀλημερὶς μὲς στὴ δουλειὰ τοῦ κάμπου
καὶ σόνει ὅλα τὰ μέλη μας στὴς ξεστιασιῦς τῆ γλύκα,
παρὰ σὺν ἴσκιον ἀνάπαψη καὶ σὰ νεροῦ βρετίκι,
παρὰ σὰ φεγγαρόβραδον τὴ σκοτισμένην ἄχνα
ποῦ καρωμένη εἶναι ἡ ζωὴ στὴς σπασισιῦς τὸν ἄδη
καὶ ὅλα τηρᾶς τὰ ἀλλιώτικα καὶ ὡς τὰ τηρᾶς δὲν εἶναι.

Μὰ ξάφνου ἀδύναμη φωνή, βραχνόσυρο τραγοῦδι
σιμίγει ψηλά, στυρῶνεται σὺν ἀλαφρὸν αἰθέρα.
Σιμὰ στὰ πλατανόδεντρα καὶ πλάι στὴ νερομίνα,
τὸ λέει ἀργά, τὸ λέει θαμπά, τὸ λέει τρεμουλιασμένα,
τὸ λέει ὁ γεροθεριστῆς τὸ βραδινὸ τραγοῦδι.

Παιδιά, γιὰ κόψτε τὸ σκοπὸ, λαγιάστε τὴ φωνή σας
καὶ ἀφουγκραστήτε ἕναν ἀχὸ ποῦ φουρτουρᾶ σιμά σας.

«Τὰ γερά δὲν ἀργοῦν νάρθοῦν καὶ τὰ μαλλιά νάσπρι-

[σουν,

νὰ σκοτινιάσουν τὴ ματιά καὶ τὴν καρδιά νὰ κρυώσουν.

Ἄγια τῆς νιότης ἡ φωτιά, χαράστον ποῦ τὸν κάρνη,
σὰ ριζοθή στὴ θύμησι ποτέ της δὲν πεθαίνει.

Ἦ ἀφρόντιστα παιδιὰ τῆς γῆς καὶ τῆς δουλειᾶς της

[σκλάβοι,

πιστοί, σκυμένοι, ἠλιόφρητοι καὶ πλῆνοι ἀλειριστάδες
χαμένοι καὶ ἀνορηγνευτοὶ καὶ ταπεινοὶ ἐρησπίτες,
τί σπαταλάτε τὴ ζωὴ, λυγᾶτε τὴν ὀρμὴ σας,
τί χάνεστε σὺν ἔρωτα καὶ στὸ κρασί μειθάτε,
τί πίκρα γιοματίζετε καὶ δειλινάτε ἀπάτη
καὶ στὸ τραγοῦδι ἀνοίγεστε καὶ ὑλόβολα ξεχνιέστε ;

Νά ! τὰ χωράφια ἀπόξενα καὶ τὰ δικέλια ξένα,
ξένα καὶ τὰ σταυρόσπειρα καὶ τὰ χρυσὰ δοσιδία
κ' οἱ θράνοι σβῶλοι οἱ τροφαντοὶ καὶ τὰ παχὰ λειβάδια.
Δίχως ἔσας, χερσοτοπιῆς καὶ λιθαριῆς καὶ ἀγκάθια.
Τοὺς δίνετε πνοὴ ζωῆς, καὶ τὴ δημιουργία
μὲ τὸν ἴδρὸ σας πλάθετε καὶ μὲ τὴ πόρροσή σας.
Κι ὅταν ἀργὰ ὀλοπράσινο κατὰ τὸ καλοκαίρι
προβάλλει ἐδῶ τὸ γέννημα χλωρὸ καὶ μεστομένο
καὶ μὲ τὴ λαύρα ἀψώνεται καὶ φλοροκιτρινίζει,
ποῖαν ἀναγάλια νοιώθετε, ποῖον πικραμένο πόθο
ποῦ ἀντιφεγγίζει μᾶς χροινιῶς λαχτήρες καὶ φροντιδες,
μέρες γλυκῆς καὶ βραδινὰ λειψὰ καὶ κουρασμένα
καὶ ποῦ στὸ σείσμα καὶ στ' ἀργὸ ψιθύρισμα τῆς αὔρας
ἀνανογᾶτε μιὰ ζωὴ καὶ μιὰ θανὴ ἀργικαίτε.

Ἦ ἀφρόντιστα παιδιὰ τῆς γῆς καὶ τῆς δουλειᾶς της

[σκλάβοι,

νοιαστῆτε μὲ τὴ συλλογὴ, τὴ δύναμη ζυγαῖστε,
πέρα τὸ μάτι, ἀλόμακρα, στὴ μοίρι σας βυθίστε.

Ἦ ἀξίνα μόνο γιὰ τὴ γῆ δὲν εἶναι. Νὰ γερομίση
μπορεῖ τὸρθόστυλο εἶδωλο ποῦ στέκει στὴν καρδιά σας.
Τὰ νάτια ἂν ἀλωνίζονται καὶ ἂν φεύγουνε τὰ χρόνια,
δὲν εἶναι ἐδῶ ἄνευρο ἢ ζωή, δὲν εἶναι λησιμονιάνθη,
δὲν εἶναι ἢ νύχτα ἀνάπαψη κ' ἢ μέρα ἀνάσας ἥλιος.
Ἄχ τὸ τραγοῦδι κ' ἡ χαρὰ σὺν κλάμα καὶ σὰ λύπη
χιλιαναβρῦζει ἀχάριστο καὶ ἀφύτροτο ἀπομένει
σὲ ξένο τόπο, ἀπόξενο καὶ πάντα ἀλλοτινὸ σας.»

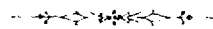
Πέφτει ἀλαφρὰ καὶ χάνεται ἡ φωνὴ πινχτὴ σὺν κλάμα.

Βουβὴ ἀπομένει ἡ ἀργατιά μὲ τὴν ἀνάσαι μόνο
καὶ ὅλα τὰ μάτια ἀστράφτουνε μὲ μιὰν ὀρμὴ κ' ἑλπίδα.

Παιδιά, γιὰ κόψτε τὸ σκοπὸ, τὸ μίλημα νεκρῶστε,
καὶ ἀφουγκραστήτε ἕναν ἀχὸ ποῦ φουρτουρᾶ σιμά σας.

Ἄξίζει τὸ ξεφάντωμα, ἡ χαρὰ, τὸ πανηγύρι.
Ἄξίζει ἡ ἀγάπη ὅσο νὰ πῆς. Μὰ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀξίζει
ἀξίζει νὰ σπαταῖν ὁ νιὸς στοῦ γέροντος τὸ τραγοῦδι.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ. — Τὸ ἰδανικὸ τῆς ἀγωγῆς θῆναι νὰ πετυ-
χει μιὰ τέλεια προετοιμασία τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ν' ἀντιμετω-
ποιεὶ ὀλάκερη τὴ ζωὴ.

ΓΚΑΙΤΕ. — Κάθε λεπτὸ καὶ δευτερόλεπτο ἔχει μιὰ
ἀτέλειωτη ἀξία, γιὰτὶ ἀντιπροσωπεύει μιὰν αἰωνιότητα ὀλά-
κερη.

ΕΜΠΡΟΣΟΝ. — Κάθε νοῦς χτίζει τὸ δικό του τὸ σπίτι.
Μὰ ὅστερα τὸ σπίτι κλείνει μέσα τὸ νοῦ σὺ σὲ φιλιακή.

ΕΜΠΡΟΣΟΝ. — Ἦσαμε ἕνα σημεῖο καὶ ὁ ἡμαξᾶς εἶναι
φρενολόγος; ἔτάζει τὰ μεσιδία σου γιὰ νὰ ἴδῃ ἂν εἶναι σι-
γυρος γιὰ τ' ἀγῶνι του.

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ

Είναι καιρός πλιά να είπωθουνε μερικά λόγια, σχετικὰ μὲ τὴν προσπάθεια τῶν ἀστῶν νὰ κρατήσουνε μακριὰ ἀπὸ τὸ Σοσιαλισμὸ τὸν ἐργάτη, λέγοντάς του πὼς οἱ Σοσιαλιστὲς ἀρνιούνται τὴν πατρίδα, θέλουν νὰ τὴν προδώσουνε σὲ ξένους κτλ.

Στὴν Ἑλλάδα, ἔπως καὶ σὲ κάθε ἄλλη χώρα, εἴμαστε δυὸ τάξεις μὲ ἀντίθετα συμφέροντα· ἔτσι ἀντίθετες εἶναι καὶ οἱ ἀντίληψές μας τῆς ἰδέας τῆς πατρίδας. Ὁ ἀστός, ποῦ βάση τῆς ὑπόστασής του, εἶναι ἡ οἰκειοποίησι τῆς ἐργασίας τοῦ προλετάριου, δὲ βλέπει ἄλλο στὴν ἰδέα τῆς πατρίδας παρὰ τὸ ἀσφαλέστερο μέσο γιὰ νὰ φτάσει τὸ ἰδανικὸ τῆς τάξης του, δηλαδὴ νὰ καταχτήσῃ ξένες χώρες, ὄχι γιὰ ἔθνικες ἀνάγκες ἢ γιὰ τὸ ξεσκλάβωμα δούλων ἀδερφῶν, ἔπως προφασίζεται, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ μεγαλύτερο ἔδαφος γιὰ ἐκμετάλλεψή, κοιτάζοντας πάντα, ἂν μπορεῖ, νὰ προσαρτήσῃ στὸ κράτος του καὶ ἄφτους τοὺς πλανήτες.

Ἡ ἰδέα τῆς πατρίδας χρησιμεύει στὸν ἀστό καὶ γιὰ νὰ ἀφξήσῃ καὶ γιὰ νὰ φυλάξῃ ἀφτὰ ποῦ κρατεῖ. Ξέρουμε καλὰ πὼς οἱ ἴδιοι ἀστοὶ βρίσκονται καὶ σὲ ἄλλες χώρες μὲ τὶς ἴδιες ἀκριβῶς βλέψεις. Δὲν ξεχνοῦμε πὼς ἔπως ὁ δικός μας ἀστός ἔχει τὶς βλέψεις του ὡς τὶς Ἰντίες, γιατί ὡς ἐκεῖ, λέγει, πῆγε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἔτσι καὶ ὁ Βούργαρος ἢ ὁ Σέρβος ἀστός φιλοδοξοῦνε νὰ φτάσουν ὡς τὸν Καζομαλιὰ κάτω γιὰ τοὺς ἴδιους ἔθνικούς καὶ ἱστορικούς λόγους.

Δὲν ἔχουμε κανένα λόγο νὰ προτιμήσουμε τὸ Βούλγαρο ἢ τὸ Σέρβο ἀστό, ἀπὸ τὸ δικό μας. Ξέρουμε καλὰ πὼς οἱ ἀστοὶ τὸ κυριότερο στὴν ἰδέαν τους ἔχουνε στὸ νὰ καλλιεργοῦνε φυλετικὰ μίση κἀνοντάς μας ἔνεστες ψευτοπατριωτισμοῦ.

Ξέρουμε καλὰ πὼς με-χειρίζονται λογιῶ λογιῶ λιπάσματα γιὰ τὸ δυνάμωμα τοῦ σάπιου τούτου φυτοῦ. Ξέρουμε καλὰ πὼς ὁ ἐργάτης εἶναι πάντα τὸ θῆμα, καὶ τὸ χειρότερο, ἔνεκα τὴν ἀμορφωσιά του, τ' ὄργανο γιὰ τὴ δική του τὴ σκλαδιά. Εἶναι σίγουρο, πὼς ὁ Βούργαρος ἢ ὁ Σέρβος ἀστός μὲ τὴν κατάχτησι τῆς χώρας μας, θὰ μᾶς ἐκμεταλλέδεται τριδιπλα. Εἶναι σίγουρο πὼς γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἀστικὸ του τὸ καθεστῶς καὶ νὰ τὸ δυναμώσει θὰ τοῦ πατίσει τὰ θέμελα μὲ ἄφτονο δικό μας αἷμα. Τὸ μάδρο τὸ ψωμί ποῦ τρώμε τώρα, δὲ θὰ γένει πιὸ ἄσπρο σὰν ἀλλάξουμε ἐκμεταλλεφτή· εἶναι σίγουρο πὼς θὰ γένει πιὸ μάδρο. Ἡ ἀλλαγὴ στὸ πολίτευμα θὰ δώσει τέτοιες βολικὲς περιστάσεις στὸν ἀστό, τὸν ἐκμεταλλεφτή, οἱ νέες οικονομικὲς συνθήκες ποῦ θὰ δημιουργηθοῦνε ἀναγκαστικὰ θὰ δόσουνε τέτοια μοναδικὴ ἐφκαιρία γιὰ ἐκμετάλλεψή, ποῦ τοῦ δύστηχου τοῦ προλετάριου δὲ θὰ μένει οὔτε αἷμα στὶς φλέδες του.

Γιὰ μᾶς τοὺς προλετάρους ἡ ἀστικὴ ἀντίληψή τῆς πατρίδας δὲν ἔχει καμιὰ σημασία· ὁ Βούργαρος καὶ ὁ Σέρβος ἐργάτης εἶναι ἀδερφός μας· πρέπει νὰ συνεν-

νοηθοῦμε καὶ νὰ συνεργαστοῦμε μαζὶ του γιὰ νὰ κόψουμε στοὺς ἀστοὺς τὶς καταχτητικὲς τους ὄρεξες. Πρέπει νὰ δόσουμε στοὺς ἀστοὺς νὰ καταλάβουνε πὼς δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ σκοτωνόμαστε ἐμεῖς γιὰ νὰ κἀνον ἄφτοι τὶς χιλιάδες τοὺς ἑκατομμύρια. Τὸν πόλεμο γενικὰ τονὲ μισοῦμε. Ἡ σιδηρένια ἀνάγκη, ποῦ τὴ δημιουργεῖ τὸ τωρινὸ κοινωνικὸ καθεστῶς, μᾶς ἀναγκάζει νὰ τονὲ θεωροῦμε χρέος μας ἔταν κιντυνέει ἡ λευτεριά μας, δηλαδὴ ἔταν εἶναι ἀμυντικός. Ἀγαποῦμε τὴ ζωὴ πολὺ περισσότερο ἀπὸ ἀφηρημένες ἔννοιες καὶ πρόληψες ποῦ τὰ ξεθάφτουν ἀπὸ τὰ περασμένα γιὰ νὰ μᾶς ἀλυσοδέσουνε. Μᾶς τραβάει τὸ μέλλον.

Ἔχουμε χρέος νὰ πολεμήσουμε γιὰ ἀθρωπιστικὰ καὶ ἔχι κανιβαλικά ἰδανικά.

Π. ΠΑΒΛΙΔΗΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

α. Ἀντάρτη. Ὁχι. Τὸ ξεκαρδιστικὸ ποίημα ποῦ μᾶς στέλνετε, καὶ ποῦ ἀρχινάει ἔτσι :

Γκρούτα καὶ Μπρούρα καὶ Γιαγνή,
ἀντάρτη Μακεδόνα,
τώρα τοῦ Διάκου τὸ σουβλί
τὸ κάμανε βελόνα....

δὲν εἶναι τοῦ Κώστα Χατζόπουλου. Τὸλεγε ἄλλοτε, πᾶνου στὴν πατριωτικὴ του ἔξαψη ὁ φίλος, μὰ τότε ἀκουστά, λέει, ἀπ' ἄλλου. Καὶ τῆλο σου ἐπίγραμμα :

Κύρ Πρόεδρε, εἶσ' ἔσοχος ἀνήρ,
αὐτὸ τὸ μολογεῖ ὄλο τὸ κόμμα,
ἀλλὰ διαμαρτύρεται ἡ γαστήρ
καὶ πρέπει νὰν τῆς κλείσουμε τὸ στόμα....

δὲν εἶναι τωρινό. Ἔχει ἡλικία εἴκοσι περὶπου χρονῶνε.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΜΕΡΣΟΝ : «ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ». Μετάφρασις Θ. Β. Φλωρά (Φιλοσοφικὴ καὶ κοινωνιολογικὴ βιβλιοθήκη Φέξη, 1914. Δρ. 3). Σειρὰ μελετῶν κοινωνικῶν, ψυχολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν. Ἀπὸ τὰ πιὸ διαλεκτὰ βιβλία τῆς Βιβλιοθήκης Φέξη.

ΕΜΕΡΣΟΝ. — Ὅσο περισσότεροι κηφίνες χίνονται, τόσο τὸ καλύτερο γιὰ τὴν κηφέλη.

ΕΜΕΡΣΟΝ. — Ἡ κοινωνία μένει βάρβαρη ὡςο κἀθε ἐργάτης δὲν τὰ καταφέρνει νὰ κερδίσει τὸ ψωμί του δίχως νὰ καταφεύγῃ σὲ αἷμα μέσα.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓ'ΗΙΗΕΙ ΚΘΘ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ἀρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συνδρομή χρονιάτικη : Δρ. 20.—Τὸ φύλλο 10 λεπτά.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κίβρια καὶ στὸ βιβλιοπωλεῖο Βασιλείου (ὁδὸς Σταδίου 4^ο)

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΟΙ ΠΑΤΡΙΩΤΕΣ, οἱ ἐθνολάτρες, οἱ ἐθνικόφρονες, οἱ μιλιταριστὲς τί γίνονται ; Γιατί δὲν ἔρχονται ἀρματωμένοι, στίς στήλες τοῦ «Νουμά», νάντικρούσουνε τοὺς σοσιαλιστὲς ; Ἀντὶ νὰ κάθονται, σὺν κακὲς γειτόνισες, νὰ ξομπλιάζουσι τὸ «Νουμά», γιατί δὲν κατεβαίνουσι στὴν πάλη ; Τοὺς περιμένουμε καὶ φοβόμαστε πὼς θὰν τοὺς περιμένουμε γιὰ πολὺν καιρὸ ἀκόμα, τοῦ κάκου. Δὲν τὸ νιώσανε, φαίνεται, πὼς οἱ δυὸ πόλεμοι, οἱ δικοὶ μας, καὶ ὁ ἄγριος Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος, ὁ σημερινός, κεντρίσανε καὶ κεντρίζουσι τὴς ψυχῆς, ἔσπνῆσανε τὴς μεγάλες λαϊκὲς μάζες καὶ ἀργὰ ἢ γλήγορα θάξουσι καὶ δῶ, ἔπως καὶ στὴν Εὐρώπῃ, ἔπως καὶ σ' ὅλο τὸν πολιτισμένο κόσμον, ἀγῶνα τάξεων, ἀγῶνα κατεξοχὴν ἀθρωπιστικό.

Ἐνας Ἴδας, ἂ βρισκότανε ἐδῶ σήμερον, δὲ θὰ χασμεροῦσε καθόλου νὰ κατεβῆ στὸν ἀγῶνα γιὰ νὰ ὑποστηρίξει τὴς ἐθνικιστικὲς ἰδέες του. Οἱ ἄλλοι, οἱ ἐμόφρονες του, ἢ δὲν ἔχουσι τίποτα σοβαρὸ νὰ ποῦν, ἢ βρασιδῶνται νὰν τὸ ποῦν.

Καὶ στὸ μεταξὺ οἱ σοσιαλιστὲς δουλεύουσι καὶ οἱ ἄλλοι κοτσομπολεύουσι. Ἄμυνα. θὰ πεῖτε. καὶ αὐτό !

ΜΗΠΟΡΟΥΣΕ, θαρροῦμε, ὁ κ. Ω, ποὺ ἀπαντᾷ σήμερον στὸ Γιαννιό, νὰν τὸ υπογράψῃ μετὰ τὸ ἀληθινὸ του ὄνομα τὸ ἄρθρον του. ἀφοῦ καὶ ὁ Γιαννιὸς τὴν ὑπόγραψε τὴν κριτικὴν του. Καιρὸς νὰ λείψῃ πᾶς αὐτὸς ὁ κλασιζμός (ἀπὸ τὸν κ. Κλ. Π. ποὺ ἔγραψε τὴν ἀξιολόγησιν «Ἀπολογία τῆς Δημοτικῆς»), ποὺ σὲ μὴ συζήτησιν δίνει πάντα τὴ νίκη σὲ κείνον ποὺ μιλάει ὑπεύθυνα, μετὰ τὴν ὑπογραφήν του, καὶ μόνο γιὰ τοῦτο κάνει τὴ γνώμη του σεβάστῃ.

ΠΑΛΙ περὶ Ὀνομα (ἔχουσι περὶ καθαρεύουσας) Σκιας, καθηγητὴς, φηέγγεται. Ἄλλοτε, σὲ περασμένα χρόνια, ἕνας φοιτητὴς τότε, ὁ Σπύρος Ἀναστασιάδης, μ' ἕνα ἄρθρον τοῦ «Νουμά»: «Περὶ γλώσσας Σκιας», ζήτησε τὴ σοφίαν τοῦ κ. Καθηγητῆ, τόσο ποὺ τὸν ἀνάγκασε νὰ βγάλῃ ξεχωριστὸ βιβλίον γιὰ νὰ παντήσῃ, σὲ ὅσα τοῦ ψάλε ὁ φοιτητὴς. Μὰ ἢ ἀρρωστία

τοῦ ἀγιάτρευτη. Καὶ νὰ σου τὸν πάλι, μετὰ πηχουαῖο ἄρθρον τοῦ στήν «Ἐστία» τῆς Δευτέρας: «Ἡ ὀμιλουμένη εἰς τὰ σχολεῖα», ἔρχεται ὁ τετράστροφος κύριος νὰ μᾶς πῆ πὼς «δὲν ὑπάρχει ὀμιλουμένη γλώσσα», πὼς ἐκείνο τὸ εἶδος τῆς γραφομένης γλώσσας, ἔπερ **παριστώσιν** ὡς ὀμιλουμένην, οἱ πολεμοῦντες τὴν καθαρεύουσαν, **οὔτε ὀμιλήθη ποτέ, οὔτε ὀμιλεῖται ὑπὸ οὔθενος ἀνθρώπου**, οὔδ' ὑπ' αὐτῶν τῶν γραφόντων αὐτήν», πὼς «ἢ **δῆθεν** (!!) ὀμιλουμένη γλώσσα αὕτη οὔδεν ἄλλο εἶναι εἰμὴ ἀπλή παρηλία τῆς καθαρεύουσας», καὶ ἄλλες τέτιες ἀνοησίες ποὺ δὲν ταιριάζουσι ἔχι μόνο σ' ἕνα ποὺ θέλει νὰ λέγεται ἐπιστήμονας, μὰ οὔτε στὸ Γιάνναρον τῆς «Ἐσπερινῆς».

Ὁ κ. Σκιας τὸ ἔγραψε τὸ ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ γιὰ νὰ παντήσῃ στὸν κ. Πρωθυπουργὸ ποὺ εἶπε μέσα στὴ Βουλὴ «ἂν θέλωμεν νὰ ἐξελληνίσωμεν τοὺς ξενολόγους τῆς Μακεδονίας, πρέπει νὰ διδάξωμεν αὐτοὺς τὴν ὀμιλουμένην, ἣν μόνον δύναται νὰ ἐνωῶσι». Καὶ ὁ κ. Σκιας τοῦ κάνει ἕνα σαφὸ μάθημα καὶ τοῦ ἀποδείχνει πὼς ἢ πανεπιστημιακὴ ἔδρα δίνει ἕνα εἶδος ἀσουλίας καὶ μπορεῖ κανεὶς, ταμπουρωμένος πίσω ἀπ' αὐτήν, νὰ δολοφονεῖ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ραζιλεύει τὴν ἐπιστήμη.

Ὁ τι ἔπαθε ὁ κ. Εὐσταθίας, δὲν μπορεῖ νὰν τὸ πᾶθει καὶ ὁ κ. Σκιας ; Ἡ περιφρημὴ πυγμὴ θαρροῦμε πὼς πρέπει σὲ τούτῃ τὴν περίστασιν νὰ θαματουργήσῃ. Θάνατι ἢ μόνον κατάλληλη ἀπάντησιν στὸ κακόπιστο καὶ ἡλίθιο ἄρθρον τοῦ κ. καθηγητῆ.

ΚΑΙ μὴ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ἀπάντησιν, ποὺ δόθηκε στὸν κ. Σκια τὴν ἄλλη μέρα (κοίταξε «Ἐμπρός», 30 τοῦ Δεκέμβρι, σελ. 3, στήλῃ 6).

«... Εἶναι κανεὶς ἀπὸ σᾶς ἐφεδρὸς ἀξιωματικὸς μονιμοποιούμενος ; ἤρωτησεν ὁ Βασιλεὺς.

Παρουσιάσθησαν ἀμέσως δύο.

« — Τὸ ἐπάγγελμα εἶχετε ; ἤρωτησε τὸν ἕνα.

« — Ἑλληνοδιδάσκων, Μεγαλειότατε.

« — Σεῖς ; ἤρωτησε τὸν δεύτερον.

« — Φιλολόγος, Μεγαλειότατε.

« — Προσέχετε, εἶπεν ὁ Βασιλεὺς, νὰ μὴ λέτε Ἑλληνοκύριος εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ δὲν σᾶς καταλαβαίνουν».

— Στὸ Κεφαλονίτικο Ζεζάνιο, τὰ Χριστούγεννα, ὁ ποιητὴς Μικέλης Ἀβλάχος δημοσίεψε ἕνα σονέττον του, τὰ φρετινὰ Χριστούγεννα, ποὺ μποροῦσε, γιὰ τὴς ἰδέες του τὴς ἀθρωπιστικῆς, νὰν τὸ ὑπογράψῃ καὶ ὁ Τολστόης. Θεὸς τοῦ κόσμου εἶναι ἀκόμα ὁ Ἄρης, καὶ ὁ Πολιτισμὸς εἶναι Μέγας Χασάπης». Νά, μὴ μεγάλη ἀλήθεια, ποὺ τὴ ντύνει μετὰ ἄμορφους στίχους ὁ Κεφαλονίτης ποιητὴς.

— Ὁ κ. Πέτρος Βλαστός ἔβγαλε Ἐπιγραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς. Δὲν τὴν εἶδαμε, γιατί δὲ μᾶς τὴν ἔστειλε ἀκόμα, ὡστόσο ἀδίσταχτα μποροῦμε νὰ τοῦμε πὼς θίναται καλοσυνεῖδητο καὶ χρήσιμο ἔργον, γιατί εἶναι γνωστὸ πὼς ὁ κ. Βλαστός ποτὲ δὲ δουλεύει στὰ κουτοῦρον.

BARRY CORNWALL

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ἡ θάλασσά μου, ἡ θάλασσα ἡ πεντάπλοη
Γολάζια, πάντα ἐλεύθερη, δροσάτη,
Παντοτεινά της ἄσπιλη καὶ ἀτέλειωτη
Σὲ Κόσμους τρέχει δίχως μονοπύλι
Σφιχταγκυλιάζει γῶρες, παίζει μὲ τὰ νέφη,
Στάστερινα τὰ αἰθέρια νὰ κατέβουν γνέφει,
Λικνίζοντας στὰ σπλάχνα της τὰ συντεφένια
Πλάσματα τόσα, ἀλλόκοτα, μὲ μάννας ἔνοια...

Στὴ θάλασσα εἶμαι, βρίσκουμαι στὴ θάλασσα,
Παντοτεινά, ὅπου θέλω, ἡμερονύχτια
Παντοῦθε περιζώνει με ἡ γλαυκότη της
Σὰ σὲ γαλάζια μαγεμένα δίχτυα.
Καὶ ἀτόκοσμα ἡ ἀρμενίζω μὲσ' στὴ σιγαλιά της,
Ἡ Σίφουνας γυμίζει, ἐγὼ στὴν ἀγκυλιά της
Ναναριστὰ κοιμάμενος, μήτε μὲ νοιάζει
Ποιὸς εἶνε ὁ μαῦρος ὁ καιρός, πὺν τὴν ταράζει...

Πῶς λαγαρῶ καὶ ὄχ πάντα πόσο ἐπόθησα
Τὶς Ἀνεροῦσες νὰ καθαλιζέω,
Πῶς πνίξουν τὸ φεγγάρι στὸ κυμάτισμα
Τὸ ἀλλόφρενό τους, νὰν τὶς τιθασεύω
Καὶ ἡ μὲ Βοριά ψηλάθε ἐκείνες σουραυλίζον
Ἡ κίτσια μυστικά τοῦ βύθους ξεχειλίζουν
Μὲ βιά νὰν τὶς ρωτῶ καὶ νὰ ἐξηγῶν σὲ μένα
Καὶ τὰ ὅσα οἱ Γραῖγοι βουζινῶν ξεφρενισμένα...

Στὸ ἀπάνεμα μονότονο ἀκρογιάλι της
Λὲν ἔμεινα ποτὲ ἀκροθαλασσίτης
Σιγά-σιγά τ' ἀπέραντα ἐλαχτιρίζω
Ξάφνου ὡς που ἐγογοπέταξα πουλί της,
Τὸ στήθος κυματίζοντας ὡσότου φτάσει
Μέσ' στὴ φοιλιά της μάννας του ὅλα νὰ ξεγίσει
Καὶ ἡ μάννα μου ἡ καλὴ εἶσυνε σὲ μένα,
Θάλασσα ἐοὺ ἀνοιχτόστηθη, καὶ ἐγὼ γιὰ σένα...

Ἀνεμισμένες οἱ ὄρες πὺν ἐγεννήθηκα
Τὰ κύματα ὄλ' ἀφρός, αἶμα ἡ Σελήνη
Τάσημωτὰ σκυλόφαρα ἐγορεῦανε,
Ἡ φάλαινα ἐσφυροῦσε, τὸ δερφίνι
Σαῖτόδρομο ἐσκιροῦσε μὲ χαρὰ τους τόση
Τόσο τρελλὰ ἐσκιροῦσαν ὅλα τὶ εἶχαν νοιώσει,
Γέννημα θρέμμα τοῦ Ὠκεανοῦ πὺν ἐγεννήθη
Καὶ τὸ ἐκαλωσφρίζανε ὅλα, ἀφροὶ καὶ βύθη...

Καὶ ἔτσι πενήντα καλοκαίρια ἐπέρασαν
Μέσ' στὴς γαλήνης πότε τὴν ἀγκυλιά,
Συχνὰ στὴς τρικυμίας τὸ μέγα ἀφρόστηθος,
Μερόνυχτα στῶν Ἀνεμων τὴν πάλι
Πενήντα καλοκαίρια! δίχως νὰ στενάξω
Πετώντας γελαστός· καὶ ἂν κάπου ἀράξω
Μὲ ἴδια χαρὰ μου ἀνοίγουμε... Κι' ἂν ἔρθεις, Χάρε,
Σὰν Κῆμα ἔλα, στὸ Πέλιο τὴν ψυχὴ μου πάρε!

Ἀθήνα-Σπέτσες, Δ)βρης 1911.

Μετάφρ. ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ
καὶ ΓΙΑΝΝΗ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗ

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Τὸ «Βιβλίον τοῦ μικροῦ ἀδερφοῦ» εἶναι ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα πὺν ἔχουνε σημεῖοσει ἐποχὴ στὴ φιλολογικὴ ἱστορία τοῦ βορρά τῶν τελευταίων χρόνων. Ὁ ποιητὴς συγγραφέας του Γουσταῦς Γκέιγερσταϊν, πεθαμένος πρὸ λίγων χρόνων, ἄφρισε τὸ διηγηματικὸ του ἔργο νατουραλιστικά, γιὰ νὰ ἐξελιχτεὶ γλήγορα σὲ λεπτόν ἀνατόμο τῆς μοντέρνας ψυχῆς. Τὸ θέμα, πὺν περιστρέφονται τὰ κυριότερα ἔργα του, εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν δύο φύλων σχέση, τὸ πρόβλημα τοῦ γάμου καὶ τοῦ ἔρωτος. Τὸ μυστικὸ, θρησκευτικὸ αἶσθημα, πὺν δὲν ἄφρισε τὸ συνηθὸ ποιητὴ καὶ στὰ πραγματικότερα μυθιστορηματὰ του κορυφώνεται στὸ «Βιβλίον τοῦ μικροῦ ἀδερφοῦ», τὸ ἀπλούστερο, λεπτότερο καὶ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικότερά του.

— Παρακαλοῦμε καὶ πάλι τοὺς ἀγοπορημένους φίλους νὰ μᾶς στείλουνε τὴν συνδρομὴν τους. Στὸ τέλος τοῦ Γενναίου θαναγκαστοῦμε νὰν τοὺς καλέσουμε, στὴν ὑποχρέωσίν τους αὐτὴ, μὲ τὸ «Νουμά».

— Ὁ κ. Βενιζέλος, σὲ μιὰ ἰδιαιτέρη κουβέντα του στὴ Βουλὴ, ἀπαντώντας σὲ κάποιον βουλευτὴ πὺν τοῦ παραπονήθηκε πὺν στὸ ἀνώτερο ἐποπτικὸ συμβούλιο εἶναι ὅλο μάλιαροί, εἶτε :

— «Τότε τοὺς στέλνουμε καὶ κανέναν κασιῶν! Κ' ἔτσι βαφτιστήσανε τ' οἱ καθαρευουσιάνοι, πὺν μένανε ὡς τώρα ἀβάφτιστοι.

— Ἀπὸ τὸ ἐρχόμενο φύλλο θάρσινουμε στὸ «Νουμά» μιὰ μεγάλη μελέτη «Γιὰ τὸν Ἰρην καὶ τὴ ζωὴ του» γραμμένη ἀπὸ τὸν Μπραντὲς (Ihsen intime) καὶ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸ συνεργάτη μας Λέοντα Κουζούλα.

— Μὲ χαρὰ μᾶς μαθαίνουμε πὺν συντάχτης τῆς περιφημῆς «Ἀπολογίας τῆς Δημοτικῆς», πὺν δημοσιεύθηκε στὸ τελευταῖο «Δελτίον τοῦ Ἐκτ. Ὀμιλου», δὲν εἶναι ὁ καλὸς νέος κ. Κλ(έων) Π(αρίσχος). Κάτιος ἄλλος, φαίνεται, λιγότερο νέος καὶ περισσότερο Κλ(αῖων) κὶ ὀδυρόμενος, θάναι ὁ συντάχτης τῆς ἐγκληματικῆς καὶ μεροληπτικῆς αὐτῆς μελέτης. Κοσταντινουπολίτες μάλιστα πρόσφυγες ὑποθέτουμε, μᾶς εἶπανε, πὺν δράστης μπορεὶ νάναὶ ὁ ποιητὴς Κλ(ήμης) Π(ορφυρογένητος).

— Τὰ φετεινὰ Σαβατοβραδὰ τοῦ «Νουμά» πετύχανε περισσότερο ἀπὸ τὶς ἄλλες χρονιές. Ταχτικά ἔρχονται σ' αὐτὰ οἱ συνεργάτες μας Κ. Χατζόπουλος, Ν. Ποριώτης, Μ. Φιλήντας, Ρήγας Γκόλφης, Ἀλέκος Φωτιάδης, κὶ ἄλλοι, παλιοὶ καὶ νέοι, καὶ περνᾶμε δυὸ τρεῖς ὄρες χαρισάμενες. Ἡ πόρτα ἀνοικτὴ γιὰ ὅλους.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ

Σε δύο προηγούμενα φύλλα τοῦ «Νουμά» ὁ κ. Γιαννιὸς ἔκρινε τὸ βῆμα τοῦ κ. Γ. Παπανδρέου «Ἑλλη-
νηκὸν Μέλλον». Ἀφ' οὗ ἔδωκε στὴν ἀρχὴ μὲ περι-
ληψήν, διατύπωσε κατόπιν μερικὰς ἀντιρήσεις του.

Ἐπιπλεονάζοντες ἀπὸ τὴν κρίσιν τοῦ κ. Γιαννιῶ ἐξαπαδιά-
σασα τὸ «Ἑλληνικὸν Μέλλον». Μοῦ ἔκαμεν ἰσχυρό-
τατη ἐντύπωση τὸ γεγονός, ὅτι ἡ περιληψὴ τοῦ βῆ-
ματος εἶναι σχεδὸν σὲ ὅλα τὰ σημεῖα, ὄχι μόνον ἀτε-
λής, ἀλλὰ καὶ ἀνακριβής. Καὶ τὸν ἰσχυρισμὸν μου αὐτὸ
ὅτι τὸν ἀποδείξω μὲ ἀπλή ἀντιπαραβολὴ τῆς περιλη-
ψῆς τοῦ κ. Γιαννιῶ καὶ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Μέλλοντος».

Ὁ κ. Γιαννιὸς γράφει, πῶς ὁ κ. Παπανδρέου
συγκρινόμενος τώρα τελευταῖα ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, αἰσθάν-
εται τὴν ἀνάγκη νὰ πεί στοὺς διανοοῦμενους συμπα-
τριώτες του τὴς ἀκόλουθες ἀλήθειαι :

1. «Τὴν ἐξέλιξιν τῆ φέρουον οἱ ὕλικές ἀνά-
γκας».

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν τὸ λέει ὁ κ. Παπανδρέου. Λέει
ἀπλῶς «οἱ ἀνάγκαι», ποῦ εἶναι ὄχι μόνον ὕλικές, ἀλλὰ
καὶ ἠθικῆς, κοινωνικῆς, πνευματικῆς, κ.τ.λ. Τὸ κείμενον
τοῦ «Ἑλλ. Μέλλοντος» εἶναι ὡς ἑξῆς :

«Ἄλλὰ ποῖος λόγος προκαλεῖ τὴν ἐξέλιξιν;

«Νομίζω, ὄχι ἡ τυχαία μεγαλοφυΐα ὀλίγων σπα-
νίων ἀνθρώπων, ἀλλὰ αἱ ἀνάγκαι» τῶν Μαζῶν. Ἡ
ἐνστικτικὸς τάσις πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀφθόνων ἀν-
θρωπίνων ἀναγκῶν — ἄυτοσυνητήσεως, Διαιωνίσεως
τοῦ εἶδους, Κοινωνικότητος, Καλλιτερεύσεως τῆς ζωῆς,
Γνώσεως, κ.τ.λ. ἐδημιούργησε κατόπιν δυσκόλων ἀγῶ-
νων ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ — τὴν Οἰκογένειαν,
τὴν Κοινωνίαν, τὸ Κράτος, τὴν Ἐπιστήμην, τὴν Θρη-
σκείαν, τὴν Τέχνην κ.τ.λ.»

2. **Μεγάλοι ἄνδρες, ἥρωες κ.τ.λ. δὲν ὑπάρ-
χουν».**

Ἄλλ' ὁ κ. Παπανδρέου δέχεται ὅτι ὑπάρχει ἡ
μεγαλοφυΐα τῶν ἐξαιρετικῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι ἔχει
«ἀνυπολόγιστον σημασίαν». Μὲ τὴν διαφορά μόνον, ποῦ
σημαίνει καὶ ὁ κ. Γιαννιὸς, πῶς οἱ ἐξαιρετικοὶ ἀν-
θρωποι, δὲν εἶναι δημιουργοί, ἀλλὰ «φορεῖς τῆς ἐξε-
λίξεως».

3. «**Σήμερον μονάχα δύο κοινωνικὰ κινήματα
ζητοῦν τὴν ἐξέλιξιν καὶ συμβαδίζουον μ' αὐτὴν. Τὸ
Σοσιαλιστικὸν καὶ τὸ Γέναικεῖον.**

Ἐν τούτοις ὁ κ. Παπανδρέου δὲ λέει, πῶς «μο-
νάχα» δύο κοινωνικὰ κινήματα ζητοῦν τὴν ἐξέλιξιν,
ἀλλ' ἀπλῶς, πῶς «δύο μεγάλα ρεύματα εἶναι ἁρμο-
σιμένα πρὸς τὸν γενικὸν ρυθμὸν τῆς ἱστορικῆς ἐξελί-
ξεως. Δὲν ἀποκλείει δηλ. τὴν ὑπαρξὴν καὶ ἄλλων
ρευμάτων : Καὶ ἂν δὲν τὰ ἀναφέρει, εἶναι γιὰ δύο
λόγους : α') γιὰτὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν δηλώνει, πῶς ἡ ἀσχο-
ληθῆ εἰδικώτερα «μὲ τὰς Κοινωνικὰς-Πολιτικὰς πιθαν-
νότητας τοῦ μέλλοντος» καὶ β') γιὰτὶ βρίσκει, πῶς

αὐτὰ τὰ δύο κυρίως χαρακτηρίζουον τὴν ἐποχὴν μας :

4. «**Ἡ Ἑλλάδα θὰ τραβήξει τὸν ἴδιον δρόμον
ποῦ τραβοῦν τώρα καὶ οἱ πιδ προχωρημένοι ἀπ'
αὐτὴ λαοί.**

Ὁ κ. Παπανδρέου ὅμως δὲν τὸ λέει αὐτὸ ἔτσι, χω-
ρὶς ἐπιφύλαξιν. Λέγεται, ὅτι «τὰ γενικὰ χαρακτηρι-
στικὰ τῆς ἐξελίξεως ὅπως ὑπῆρξαν κοινὰ εἰς τὴν ἱστο-
ρίαν ὅλων τῶν προηγμένων Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν,
κοινὰ θὰ εἶναι καὶ διὰ τὰ καθυστερήσαντα Κράτη, ὅπως
τὸ ἴδιόν μας». Ἀλλὰ συγχρόνως τονίζει, ὅτι «τὸ
τέμπο τῆς ἐξελίξεως, τὸ χροῖμα, αἱ λεπτομέρειαι θὰ
ἐπηρεασθῶν ἀπὸ τὰς ἰδιαίτερας ἱστορικῆς — γεωγραφι-
κῆς συνθήκας καὶ τὸν χαρακτήρα τῆς ράτσας. Πε-
ρισσότερον αἱ ψυχικαὶ ὑποκειμενικαὶ ἐκφράσεις τῆς
ζωῆς καὶ ὀλιγώτερον αἱ πνευματικαὶ — ἀντικειμενικαί».

Αὐτὴ εἶναι ἡ περιληψὴ τοῦ κ. Γιαννιῶ. **Γνησίως
Ρωμαϊκῆ.** Σ' ὅλα τὰ σημεῖα ἀτελής καὶ ἀνακριβής.

Καὶ τώρα ἐρχόμεστε στὴν κριτικὴν του.

Ὁ κ. Γιαννιὸς γράφει : «Ἀντικλησιαστικὰ ρεύ-
ματα θὰ ὑπάρξουν καὶ σὲ μᾶς. Ὁ κ. Παπανδρέου ἔχει
ἀντίθετη γνώμη». Ἀλλὰ ὁ κ. Παπανδρέου δὲν ἔχει
καθόλου ἀντίθετη γνώμη. Ἐπαναλαμβάνεται μόνον κ'
ἐδῶ ἡ παρανόησις (ἢ παραποίηση) τοῦ κειμένου. Ὁ κ.
Παπανδρέου γράφει : «Θρησκευτικαὶ — ἐκκλησιαστικαὶ
συνέπειαι θὰ ὑπάρξουν ἐπίσης ὡς ἀποτέλεσμα τῆς οἰ-
κονομικῆς καὶ διανοητικῆς ἐξελίξεως, ἀλλὰ θὰ εἶναι
χαλαραί. Μεγάλα ἀντικλησιαστικὰ ρεύματα, ὅπως
ἄλλοι, δὲν εἶναι πιθανά. Ἐκτός τῶν ἄλλων λόγων,
καὶ διότι, ἐνῶ ἐκεῖ συνήθως ἡ ἐκκλησία ἐνεργεῖ ἐχ-
θρικῶς πρὸς τὴν Πολιτείαν, εἰς ἡμᾶς τὸναντίον συνειρ-
γᾶσθι μὲ τὸ Κράτος, οἱ δὲ πόλεμοι εἶναι ἐν πνεύματι
τοῦ παρελθόντος, ἐπομένως ἰσχυροποιήσαν τὴν παρά-
δοξιν».

Εἶναι φανερό, πῶς ὁ κ. Παπανδρέου προβλέπει τὴν
σύγκρουσιν τῶν ἐργατικῶν ὁμαδῶν μὲ τὴν Ἐκκλησίαν,
ὡς ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως, καθὼς
ἐπίσης καὶ τὴν σύγκρουσιν τῶν μορφωμένων ὡς ἀπο-
τέλεσμα τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως. Ἀλλὰ βέβαια
μεγάλα ἀντικλησιαστικὰ ρεύματα, ὅπως προέρχον-
ται ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, δὲν
μποροῦν νὰ εἶναι, ὅσα ἀναφέρουμε. Καὶ αὐτὸ βεβαίως
ὁ κ. Παπανδρέου. Τὸ δεύτερον σημεῖον τῆς κριτικῆς τοῦ
κ. Γιαννιῶ εἶναι ἡ πιστοποίηση, πῶς ὑπάρχει στὴν
Ἑλλάδα μὲ ὁμάδα προνομιούχων, ποῦ συνεδηγῆται προσ-
παθεῖ νὰ σχηματίσει ἕνα συντηρητικὸν πυρῆνα, καὶ
πῶς ἐπομένως, δὲν ἔχει δίκιον ὁ κ. Παπανδρέου, ὅταν
ἀρνείται τὴν ὑπαρξὴν συντηρητικῶν στοιχείων.

Ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς Αὐλῆς καὶ οἱ σημερινοὶ ἀξιο-
ματικοὶ μας εἶναι διαφορετικοὶ ἀπὸ πρῖν, αὐτὸ εἶναι
μὴ σωστὴ κριτικὴ τοῦ κ. Γιαννιῶ. Ὑπάρχουν
ὅμως σπουδαῖοι λόγοι, ποῦ θὰ δυσκόλεψον τὴν δημι-
ουργίαν ἀπὸ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, συντηρητικοῦ κόμματος

καὶ συνείδητης ἰδιαιτέρας τάξης. Πρῶτον, ἡ δημοκρατικὴ πρόβλεψη τῶν ἀξιοματικῶν μας: ἔπειτα τὸ γεγονός, ὅτι τὰ ἐθνικὰ ἰσχυρὰ δὲν εἶναι μόνον ὄνειροπόλημα τῶν ἀξιοματικῶν μας, ἀλλὰ τῆς μεγίστης πλειοψηφίας τοῦ ἔθνους, δὲν ἀποτελοῦν ἐπομένως κατάλληλο ἔδαφος πρὸς ἀνάπτυξιν ξεχωριστῆς ἰδεολογίας: καὶ τέλος, τὸ δημοκρατικὸ αἴτημα τοῦ Λαοῦ, ποῦ μὲ τὴ μακροχρόνια πολιτικὴ του κυριαρχία ἐξεσυνήθισε τὴν τυραννίαν ὀριζμένων τάξεων. Ὅπως δὲ ποτε ὅμως, οὔτε ὁ κ. Παπανδρέου ἀποκλείει τὴν ὑπαρξὴ συντηρητικῶν στοιχείων στὸ μέλλον, γιὰ τὰ ὁποῖα μόνο βεβαίονε, ὅτι πολιτικῶς — ἐπειδὴ δὲν θὰ εἶναι πολλὰ — θὰ συνειργασθοῦν μὲ τοὺς Κεφαλαίουτους.

Ὁ κ. Γιαννιὸς τονίζει: τὴς δυσκολίας τῆς «Γυναικείας κινήσεως» στὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ μήπως τὴς παραβλέπει αὐτὸς ὁ κ. Παπανδρέου; Στὸ «Ἑλλ. Μέλλον» μας βεβαίονε, πῶς ἡ «χειραφεσία θὰ ἐπέλθει ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐπειδὴ ἡ δύναμις τῆς παραδόσεως, καὶ ἰδίως τῆς ἰδικῆς μας, εἶνε ἰσχυρά», καὶ ὅτι «ἡ ὀργάνωσις τῶν Γυναικῶν θ' ἀρκεσθῆ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἐπίκλησιν τῆς νομοθετικῆς προστασίας τοῦ Κράτους».

Ὁ κ. Γιαννιὸς προχωρώντας δὲ βρίσκει σωστὴ τὴν ἀντίληψιν τοῦ κ. Παπανδρέου πῶς «τὸ αὐριανὸν Κράτος, ὡς γνήσιον λοῦκόν δημοκρατικόν, θὰ προσπαθῆ διαρκῶς νὰ καλλιτερεύσῃ τὴν θέσιν τῶν ἐργατῶν καὶ τοιουτοτρόπως θὰ χαλαρώσῃ τὰς ἀντιθέσεις τῶν τάξεων». Χαλάρωσις τῆς πάλης τῶν τάξεων ἀσφαλῶς δὲν εἶναι ἐπιθυμητή. Ἀλλὰ οὔτε ὁ κ. Παπανδρέου τὸ εὐχεται: — ἀπλῶς τὸ προβλέπει. Καὶ ὅποιος διαδάσει τὸ βιόλιον του πεῖθεται πῶς καὶ τὸ ἀποδείξει.

Ὁ κ. Γιαννιὸς συμπεραίνει, πῶς μὲ τὸ «Ἑλληνικὸν Μέλλον» δειχεται ὁ κ. Παπανδρέου ἀσπὸς εὐλοκίας. Αὐτὸ πρῶτον εἶναι σὲ ἀντίφαση μὲ τὰ εἰσαγωγικὰ λόγια τοῦ κ. Γιαννιῶ, ἔπου γράφει, πῶς ὁ κ. Παπανδρέου μιλεῖ ἀντικειμενικῶς, τὸ δειχέει ὅτι ἐπισημονας, ποῦ βεβαίονε γεγονότα.

Κι ἔπειτα — τί σημαίνει!

Τὸν ὀνομάζει «ἀσπὸς», ἐπειδὴ στὸ τέλος τοῦ βιβλίου του γράφει, πῶς οἱ Νέοι: «Ἑλληνεῖς θὰ προσπαθήσουν ν' ἀνταποκριθοῦν ἐπαρκῶς πρὸς τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς φυλῆς». Καὶ προσθέτει ἀπλοϊκώτατα: «Δὲν τὸ ἐννοοῦμε αὐτὸ δὲ βλέπουμε ποῖα συγγένεια μπορεῖ νάχη: ἡ ἐξέλιξις μὲ τὴς παραδόσεις». Στενὸτατη συγγένεια, κ. Γιαννιὸς: ἐπειδὴ ἐξέλιξις, δὲ σημαίνει μόνον «μεταμόρφωσις», σημαίνει ἐπίσης «συνέχεια»: ἀκόμα «προσαρμογή».

Καὶ εἶσαι βλέπουν μόνον τὸ ἕνα, ἀποδεικνύουν ἀπλῶς πῶς εἶναι μονοκόμματα καὶ ἀφιλοσόφητοι!

Ἐξέλιξις σημαίνει **Συνέχεια** γι' αὐτὸ μὲς χρειάζονται οἱ παραδόσεις (καὶ οἱ Ἑλληνικὲς παραδόσεις δὲν εἶναι μόνον πολεμικὲς, ἀλλὰ καὶ ἐκπολιτιστικὲς κ. Γιαννιὸς).

Ἐξέλιξις σημαίνει **Μεταμόρφωσις**: γι' αὐτὸ δὲ θ'

ἀρκεσθοῦμε στὴς παραδόσεις, ἀλλὰ θὰ προχωρήσουμε πρὸς τὴν Δημιουργίαν τοῦ νέου μέλλοντος.

Ἐξέλιξις σημαίνει τέλος ἀγῶνας, ἐπομένως **Προσαρμογή** γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προσέχουμε τοὺς ὄρους τοῦ ἀγῶνος περὶ ὑπάρξεως, τὸ ἀνεῦμα τῆς ἐποχῆς: γιὰ νὰ προσαρμωθοῦμε καὶ νὰ ὑπάρξουμε: γιὰτὶ ἂν δὲ ζήσουμε σήμερον, πῶς θὰ προχωρήσουμε στὴν αὐριανὴν δημιουργίαν;

Δὲν εἶναι ἔτσι, κ. Γιαννιὸς; ;

Ω.

ΟΙ ΤΥΠΟΙ

Στὸ Δικαστικὸν Τμήμα στὴν Τράπεζα, μαζί μ' ἄλλους ποῦ μπαινόδραναν γιὰ δουλειὰς τους, μπήκε καὶ μιὰ χοντρή μαυροφόρα σέρνοντας ἀπ' τὸ χέρι ἕνα παχουλὸ χαριτωμένο παιδάκι. Μὲ τ' ἄλλο τῆς χέρι, κρατοῦσε ὀμπρέλλα, ἂν καὶ ὁ καιρὸς δὲν εἶτανε στὴ θρογγί, καὶ κάτι ἔγγραφα δεμένα σ' ἕνα γερανιὸ μαντιλι.

Περίμενε στὴ γωνία, ὅσο ποῦ νάρθει ἡ σειρά τῆς, καὶ προσπαθοῦσε νὰ συγκρατήσῃ τὸ παιδάκι, ποῦ ἤθελε νὰ τῆς φύγῃ, γιὰ νὰ παίξῃ ἐλεύθερον μὲ τὸ χερούλι τοῦ **καλογιερέου**.

— Τί θέλεις τοῦ λόγου σου, κυρά μου: Ἀρώτησε ὁ Διευθυντὴς μὲλις γλύτωσε ἀπ' τὴς πολυλογίας ἐνός γέροντος, ποῦ δὲν ἤξερε κ' αὐτὸς καλὰ καλὰ τί ἤθελε.

Ἐκείνῃ τοῦ ὄωσε τὰ χερσιὰ τῆς, κ' ἐνῶ αὐτὴς τὰ κοίταζε, ἄρχισε.

— Εἶναι γιὰ τὸ γιό μου. Τόνε ξέρετε. Ἐρχόντονε κ' ἐπαίρνε κάθε ἑξαμηνία ἕνα μερίδιο ἀπὸ τοὺς τόκους. Μικρὰ πράγματα, ἐννιά δραχμὲς. Πέθανε τὸ κακόμοιρο, τὸ Μεγάλο Σάββατο ἀνήμερον. Πῆγε στοὺς δυὸ πολέμοι, καὶ ὁ Θεὸς κ' ἡ Παναγία μοῦ τὸ γύρισε καλὰ. Ἐδῶ ἀρώστησε, ἔτσι μὲ μιὰς. Φαίνεται: πῶς ἀπὸ κεῖ εἶτανε χτυπημένο. Στὸ δρόμον τοῦρθε μὲ ἀμόφτησι, — ἔξω ἀπὸ τὴν εὐγενεῖα σας — καὶ σὲ τρεῖς μέρες μέσκα πάει τὸ ἀμοιρο. Ἐνα παλληκάρη: ὅταν ἀγγελος. Ἀγκυλά, σεῖς τὸ ξέρετε. Ἄς εἶστε καλὰ. Μ' ἄφησε αὐτὸ τ' ὄρφανὸ τὸ κακόμοιρο. Τί νὰ σοῦ κάνω καὶ γὼ κ' ἡ μάνα μου, φτωχοὶ ἄθρωποι εἴμαστε, δουλεύουμε καὶ δὲ χορταίνουμε τὸ ψωμάκι. Νὰ τὴν εἶχε μπάρε μου στεφανωμένη! Ἄ! Ἄ! ὄχι κχιμιὰ ἐλπίδα νὰ τῆς δώσουνε μιὰ σύνταξιν, νάχη αὐτὸ τὸ φτωχό. Μὰ δὲν τὴν εἶχε. Ζούσανε ἔτσι. Σὰ γύρισε ἀπ' τὸν πόλεμον τοῦ πα: — Τώρα παιδί μου, μὲ κ' ἔζηρες τόσα χρόνια μὲ τὴ γυναίκα, κ' ἐκίμες κοτζάμου παιδί, δίκαιο εἶναι νὰ τὴ στεφανώθῃς. Καὶ θὰ τόκανε, ἂν δὲν πέθαινε τὸ συχωρεμένο. Ἡ τύχη αὐτουοῦ εἶτανε βλέπει: Τώρα ἔχω καὶ τὴ μάνα κ' αὐτό. Φτωχοὶ εἴμαστε, μὰ τί νὰ κάμουμε. Κ' ἕνα φόρος ἔχω μὲ μοῦ τὸ πάρι. Ὡς πότε θὰ κάθεται ἡ μάνα μου μαζί μου; Εἶχα δυὸ παλληκάρια καὶ τὰχασα καὶ τὰ δυὸ ἐδῶ. Ἐγὼ εἶμαι ξένη, ἀπὸ μακριά.

Σταμάτησε, και σκούπισε τὰ μάτια της.

Τὸ παιδάκι εἶχε ἀνέβῃ σὲ μιὰ καρτέλα και ζητούσε νὰ βγάλῃ ἕνα φύλλο ἀπ' τὸ ἡμερολόγιο. Ἐκείνη τὸ ἔπιασε ἀπ' τὸ χέρι και τὸ κατέβασε μὲ ὀρμή, και σὺν εἶδε πὼς εἶταν ἔτοιμο νὰ κλάψῃ ἔσκυψε και κάτω τοῦπε σταυτί.

— Ναί. Μὰ και τὸ καπέλλο ; ἀρώτησε ἐκείνο γυρίζοντας ἀνάποδα μέσα στὰ γόνατά της και χαιδεύοντας τὸ πρόσωπό της μὲ τὰ παχουλὰ χεράκια του. Δὲ θὰ μοῦ πάρῃς και τὸ καπέλλο ; Ἠἄχῃ και φούντα, αἶ ; Ἐκείνη δὲν τοῦδωσε ἀπάντησι, ἀλλὰ ἐξακολούθησε :

— Πὼς ζοῦμε ; Ὁ Θεὸς ξέρει. Τρεῖς ψυχές, τέσσερις μὲ τοῦτα, γιατί κι αὐτὸ θέλει τὸ ἔξοδό του. Ὁ ἀντρας μου—εἶμαι ξαναπαντρεμένη—δουλεύει, μὰ τί νὰ σοῦ κάμῃ, κεσάτια τώρα μὲ τίς πολέμοι, πού νὰ βγοῦν τὰ μάτια τους. Παίρνομε αὐτὸ δὰ τὸν τόκο, κάθε ἔξη μῆνες, και κάνω αὐτονοῦ καμμιά ποδῆτσα. Μὰ πιδὸ πολλὰ εἶναι τὰ ἔξοδα. Γι' αὐτὰ τὰ χαρτιά, μοῦ πήρανε δυὸ φράγκα. Ἄκοῦς, δυὸ φράγκα !

— Λὲν ἀξίζουσι τίποτα τὰ χαρτιά σου, τῆ διέκοψε ὁ Διευθυντής. Πρέπει νὰ μοῦ φέρῃς αὐτὰ τὰ δυὸ πιστοποιητικά. Νά, σοῦ γράφω ἐδῶ. Τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ Δῆμαρχο, τ' ἄλλο ἀπ' τὸ Δικαστήριον πὼς δὲν ἄφηκε διαθήκη ὁ γιός σου.

Ἐκείνη, σηκώθηκε ἀπάνω και εἶπε μὲ ἐκπληξῆ :

— Διαθήκη ; Ὁ γιός μου ; και τί ν' ἀφήσῃ ; μηδὲν εἶχε τίποτα !

— Χωρὶς αὐτὰ δὲν μπορούμε, ἐπέμεινε. Πήγαυνε σ' ἕνα δικηγόρο νὰ σ' τὰ φροντίσῃ.

— Σὲ δικηγόρο ! ἂμ θὰ πάρω 8 δραχμὲς και αὐτὸς θὰ θέλῃ 10, τί θὰ περισσέψῃ, γιὰ τὰ χαρτιά ;

— Τί νὰ σοῦ κάνω, κυρά μου ; τῆς εἶπε μὲ στενοχωρία ἐκείνος, βλέπεις, αὐτοὶ εἶναι οἱ τύποι. Και ἐστράφηκε σ' ἄλλο πελάτη.

Ἡ γυναῖκα πήρε τὸ παιδί, πού γύριζε πίσω κ' ἐβλεπε, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ φύγῃ, και χωρὶς νὰ χαιρετίσῃ βγήκε μουρμουρίζοντας :

— Ἐλα, κακὸ μοῖρο, παντοῦ βλέπεις σὲ κυνηγοῦν οἱ τύποι.

ΝΙΚΗΤΑΣ ΑΝΤΡΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γραμμή Πειραιῶς—Κυκλάδων

Γραμμή Πειραιῶς—Ἀλεξάνδρειας

Τὸ μὲ διπλοῦς ἑλικας και μηχανὰς ἀρθρῶστου ταχύτητας πολυτελείας και ἀνέσεως θαλαμηγὸν ἀτμόπλοιον ΕΣΠΕΡΙΑΝ ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (Παραλία Τρούμπας).

Ἐκίστην ΗΕΜΗΤΗΝ, ὄραν 10.30 μ. μ. διὰ Σύρον, Τήνον, Ἄνδρον και Κόρθιον.

Ἐκίστην ΣΑΒΒΑΤΟΝ, ὄραν 3 μ. μ. δι' Ἀλεξάνδρειαν. Διὰ περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον :

Ἐν Ἀθήναις. Γραφεῖα Γεν. Διευθύνσεως, ὁδὸς Ἀπελλοῦ ἀριθ. 1 και εἰς τὰ Πρακτορεῖα ταξιδιῶν κ. κ. Θωμᾶ Κοῦν και Υἱοῦ, Ἀδελφῶν Γκιόλιμαν και Σ. Σωταῖδου, (Πλατεία Συντάγματος) και Ἰωάν. Ρέντα (παρὰ τὸν ἠλεκτρικὸν σταθμὸν Ὁμονοίας).

Ἐν Πειραιεῖ. Γεν. Πρακτορεῖον, ὁδὸς Φίλωνος, 11. (ὑπὸ τὸν Ἁγίαν Τριῆδος).

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μ. Π. Σαῖβῶνον, ὁ ὄς Ἀντωνιάδου, 1.

(Ἐκ τοῦ Πρακτορείου)

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ

Γενικός Διευθυντής ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΕΜΠΕΡΙΚΟΣ
ΤΑΧΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΕΛΛΑΔΟΣ—ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Τὸ ταχύπλοον θαλαμηγὸν Ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον

“ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ”

ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (μέσω Καλαμῶν-Πατρῶν) κατ' εὐθείαν διὰ Νέαν Ὑόρκην τὴν 4 Ἰανουαρίου

Ἐπί τῆς τὸ μέγα ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον

“ΑΘΗΝΑΙ.”

ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς μέσω Καλαμῶν-Πατρῶν κατ' εὐθείαν διὰ Ν. Ὑόρκην τὴν 24 Ἰανουαρίου.

Δι' ἐπιβάτας, εἰσιτήρια και περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον :

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : Πρακτορεῖον Ἰβῶν. Ἀτμοπλοῖα: ὁδὸς Ἀπελλοῦ 1. Ἀριθ. τηλ. 320.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ : Γενικὸν Πρακτορεῖον Ἐθν. Ἀτμοπλοῖα: τῆς Ἑλλάδος. ὁδὸς Φίλωνος ἀρ. 11 (ὑπὸ τὸν Ἁγίαν Τριῆδος). Ἀρ. τηλ. 127.

Οἱ θέλοντες νὰ ἀσφαλιστοῦ θέτες ἀνάγκη νὰ δηλώσωσι ἐγκαίρως εἰς τὰ Κεντρικὰ Πρακτορεῖα τῆς Ἑταιρίας και εἰς αὐτὰς κατὰ τὸν τύπον ἀνεγνωρισμένους ἀντιπροσώπους.

Ἐπισημαίνοντας τὰ Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια, ὑποστηρίζετε τὴν Σημαίαν ὁσ. μακρόνεται τὴν Πατριδα ὁσ.

ΔΥΟ ΟΜΙΛΙΕΣ

Τὸ Σοσιαλιστικὸ Κέντρο τῆς Ἀθήνας, θέλοντας νὰ δώσει τέλεια σοσιαλιστικὴ συνείδηση στοὺς ἐργάτες, καὶ νὰ τοὺς κεντρίσει τὴ σκέψη γιὰ πλαυότερους δρόμους, διοργάνωσε καὶ φέτος τὶς τόσο ἀποτελεσματικὰς μορφωτικὰς ὁμιλίαις. Ἀπὸ τὶς τόσας ὁμιλίαις ποὺ γενήσανε σημειώσαμε δὴ πέρα, τὶς δύο τελευταίας, τῶν φίλων δημοτικιστῶν Π. Παβλίδης καὶ Λέοντα Κουζούλα.

Ὁ Παβλίδης ἔχοντας γιὰ θέμα τὴ **σοσιαλιστικὴ ἀγωγή**, μίλησε μὲ τί μέσα μπορεῖ ἓνας ἐργάτης νὰ γίνει ἀληθινὸς σοσιαλιστῆς, κ' ὄχι σοσιαλιστῆς τῆς μόδας. Τί πρέπει νὰ ζητήσει καὶ πῶς θὰ καταφέρει νὰ μετατρέψει τὴ σημερινὴ κεφαλαιοκρατικὴ κοινωνία, σὲ κοινωνία σοσιαλιστικὴ. Μὲ τὴ σοσιαλιστικὴ μόρφωση καὶ μὲ τὴν ὀργάνωση, τόνισε. Μὲ τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴ ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου γιὰ τὴν κατάχτησιν τῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ἐθνικοποίηση τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, ποὺ θὰ γίνει μὲ τὴ συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν ὅλων τῶν ἐργατῶν τοῦ κόσμου. Μία, πρὶν ἀπ' τὴ θετικὴ μόρφωση, εἶπε ὁ φίλος Παβλίδης, πῶς χρειάζεται καὶ μιὰ ἀρνητικὴ. Ἡ ἀρνητικὴ μόρφωση, ποὺ θὰ κάνει τὸν ἐργάτη νὰ ριζεῖ ἀπὸ πάνου τοῦ ὄλεθρου τῶν γλωσσικῶν, ψευτοπατριωτικῶν, ψευτοθρησκευτικῶν καὶ θρησκευτικῶν προλήψεων ποὺ εἶναι οἱ πειρὸ βαρεῖες ἀλυσίδες ποὺ τὸν σφιγτοδέσνουν μὲ τὸ σημερινὸν κεφαλαιοκρατικὸν καθεστῶς καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν ν' ἀνοίξει τὰ χέρια του, νὰ δεῖξει τὴ γροθιά του καὶ νὰ ζητήσει κ' αὐτὸς τὸ δικαίον του.

Τόνισε κατόπι γιὰ τί πλῆθὸς τὴν οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν πρέπει νὰ συμπράττει κ' ἡ πολιτικὴν.

Γιατί μὲ τὴν πολιτικὴν ὀργάνωσιν δὲ θὰ περιμένουμε μὲ στασιωμένον τὰ χέρια τὴ μέρα ποὺ θάμωρε ἀρκετὰ δυνατό γιὰ ν' ἀποχτήσουμε τὸν τελικὸ σκοπὸ μας. Ἀνάλογα μὲ τὴ δυνάμει μας καὶ μὲ τὴν ἀξίωσιν τῆς δυνάμει μας, θὰ διεκδικήσουμε καὶ θὰ παίρνουμε ἀπὸ τὴν ἀστικὴν κοινωνία ὠφελήματα ποὺ θὰ μᾶς καλυτερέψουν τὴ θέσιν. Μόνον μὲ τὴν πολιτικὴν ὀργάνωσιν ποὺ θὰ ποδηγετῆ καὶ τὶς οἰκονομικὰς ὀργανώσεις θὰ κατορθώσουμε νὰ λευτερωθῶμε ἑμεῖς οἱ σημερινοὶ σκλάβοι ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ καὶ νὰ χαροῦμε λεύτεροι καὶ εὐτυχημένοι τὴ ζωὴν, ποὺ μᾶς τὴν ἔχει ἀλλοσποδεδμένη ἡ ἀμορφωσιά — καὶ μόνον ἡ ἀμορφωσιά μας.

Ὁ φίλος Λέων Κουζούλας μὲ θέμα **ὁ Σοσιαλισμὸς καὶ τὰ γράμματα** μίλησε γιὰ τὴν ἐπίδρασιν ποῦχει ἡ φιλολογία στὸ λαὸν, ἂν ἔχουμε σοσιαλιστικὴν φιλολογία, ἂν ὁ σοσιαλισμὸς πνίγει τὴν τέχνην, ὅπως ἰσχυρίζονται πολλοί, κ' ἂν ὁ τεχνίτης πρέπει νὰ εἶναι ἀποκλειστικὰ σοσιαλιστῆς στὰ ἔργα του. Ὁ τεχνίτης δὲν εἶναι καμμιά ἀνάγκη νὰ εἶναι ἀποκλειστικὰ σοσιαλιστῆς, εἶπε, φτάνει νὰ εἶναι ἐπαναστάτης στὸ ἔργο του. Φτάνει νὰ χτυπάει τὶς λογιῶ-λογιῶν προλήψεις ποὺ λιμνάζουν στὴ σημερινὴ ἀστικὴν κοινωνία καὶ ποὺ κατέστησαν τὴ ζωὴν ἓνα ἀπέραντο βουρκοτόπι. Ὁ Ἴψεν, ποὺ ὅλοι οἱ σοσιαλιστῆς τὸν ἀγαλιάζουν, δὲν εἶτανε σοσιαλιστῆς μὰ μὲ τὸ ἔργο του βγάζει τὶς τοίμπτες ἀπ' τὰ μάτια τοῦ λαοῦ, τοῦ δίνει τὸ φῶς τοῦ γήλιου καὶ προσητοιμάζει τὴν σφάρακάν στὸ σοσιαλιστῆ γιὰ νὰ τοῦ δώσει νὰ ξανανοίξει ὅτι γογγυοῦσα θὰ γλυκομαρῶσει καὶ γι' αὐτῶν. Τὸ ἴδιον κ' ὁ Ἰολστόν, ὁ Δοστογιέφσκι ποὺ ξυπνήσανε τὶς κοιμισμένους μύγας τῶν μουζέκων. Ὁ τεχνίτης φτάνει νὰ εἶναι ἰδεολόγος σοσιαλιστῆς δὲν εἶναι καμμιά ἀνάγκη νὰ παίζει καὶ τὸ ρόλο τοῦ militant, τοῦ ὀργανωτοῦ.

Ὅσο γιὰ τὸ, ἂν ὁ Σοσιαλισμὸς πνίγει τὴν Τέχνην, εἶχε ἀντίθετη γνώμη ἀπὸ τοὺς φίλους τῶν Γραμματέων, ὅπως κ' ὅλοι οἱ φιλόλογοι-σοσιαλιστῆς ποὺ δὲν τοὺς ἔχει χτυπήσει κατὰμυαλα ἡ αἰσθητικὴ. Σὲ μιὰ σοσιαλιστικὴ πολιτεία ποὺ ὅλος ὁ λαὸς θάχει τὴν ἀπαιτούμενη μόρφωση, κ' ὁ ἀγνὸς τεχνίτης θὰ πάρει τὴν πρεπούμενη θέσιν του. Μὰ ὡς ποὺ νὰρθε αὐτὴ ἡ μέρα, τονίζουμε μεῖς, χρὸς τοῦ καθετεχνίτη, ποῖνα προλεταριάτος κ' αὐτῶν, καὶ μιὰ ποὺ ἡ μετριότητα βασιλεύει ἐδῶ πέρα καὶ ποὺ τέχνην εἶναι τὸ πρῶτον πυροτεχνικὸν πατριωτικὸν δράμα γιὰ ἡ πρώτη τυχαία διύλεξιν, χρὸς του εἶναι νὰ ἐργαστῆ γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ λαοῦ του, γιὰ τὸ γκρέμισμα τοῦ σημερινοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος.

Μήπως ἔχουν ἀντίθετη γνώμη οἱ μεγάλοι τεχνίτες τοῦ τοῦτου μας;

ΠΑΝΟΣ ΤΡΑΤΑΣ

TRILUSSA

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΛΙΟΝΤΑΡΙΟΥ

Ὅταν πέθανε ὁ Λέοντας, ἓνας ποντικὸς ποὺ τᾶρξε πάντα ν' ἀνακατόνεται μὲσα στοὺς φιλολογικῶν κύκλους, γιὰ νὰ φαντάξῃ καὶ τοῦτῃ τὴ φασὶν στὸ Κοινὸ τῶν τετραπόδων, σηκώθηκε καὶ ἀπάγγειλε ἓνα λιπυτερό σοννέτο, ποὺ τὸ εἶχε ἀντιγράψει ἀπὸ κάπου ἄλλου.

Σ' ἔλα τὰ ζῶα ποὺ μαζωχτήσανε νὰ κλάψουν τὸ νεκρὸ, ἤρθε τότες ἡ μινία νὰ ποζάρουνε γιὰ ποιητάδες. Ὡς καὶ τὸ Μερμηγκι εἶπε ἓνα τραγοῦδι πᾶνον στὴν παλιὰ φιλία ποὺ εἶχε μὲ τὸ λιοντάρι. Ὁ ψύλλος, κ' αὐτὸς ἀκόμη, γιὰ νὰ πιστέψουνε εἰς ἄλλοι πῶς εἶτανε, μαθῆς, φίλος μὲ τὸ μακαρίτην, τραγοῦδησε τὴν ταρχντέλλα!

Μονάχα ὁ Γάϊδαρος καθότανε παράμερα, καὶ κούταζε κείνα τὰ ζῶα μὲ μάτις δακρυσμένα ποὺ γυάλιζαν στὸν ἥλιον, χωρὶς νὰ μπορεῖ λέξῃ νὰ ξεστομίσει.

— Πῶς κάθεται ἔτσι σὰ γάλας; τοῦ κάνει ὁ γριλλος. Οὔτε ἓνα τετραπόδιον δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ πῆς;

— Ἄντε ἀπὸ δῶ! Μὴ μὲ σκοτίζεις, σὲ παρακκλώ. ἀπάντησε ὁ Γάϊδαρος. Ἐγὼ, δόξα στὸ Θεὸ, δὲ συναναστρέφουμε τὸν κόσμον αὐτὸ τὸ φιλολογικόν, ποὺ ἐξωτερικεύει τὴν ἠλιψίαν του καὶ τὰ δάκρυά του μὲ ρίμες. Ὅχι! Ἐγὼ εἶμαι πρὸς συμαζωμένους, χωρὶς νὰ ζητῶ τὴν ρίμα, κλαίω μὲ τὴν καρδιά μου, καὶ μένω Γάϊδαρος σὰν πρῶτα!

Κ. ΤΡΙΚΟΓΙΑΝΗΣ